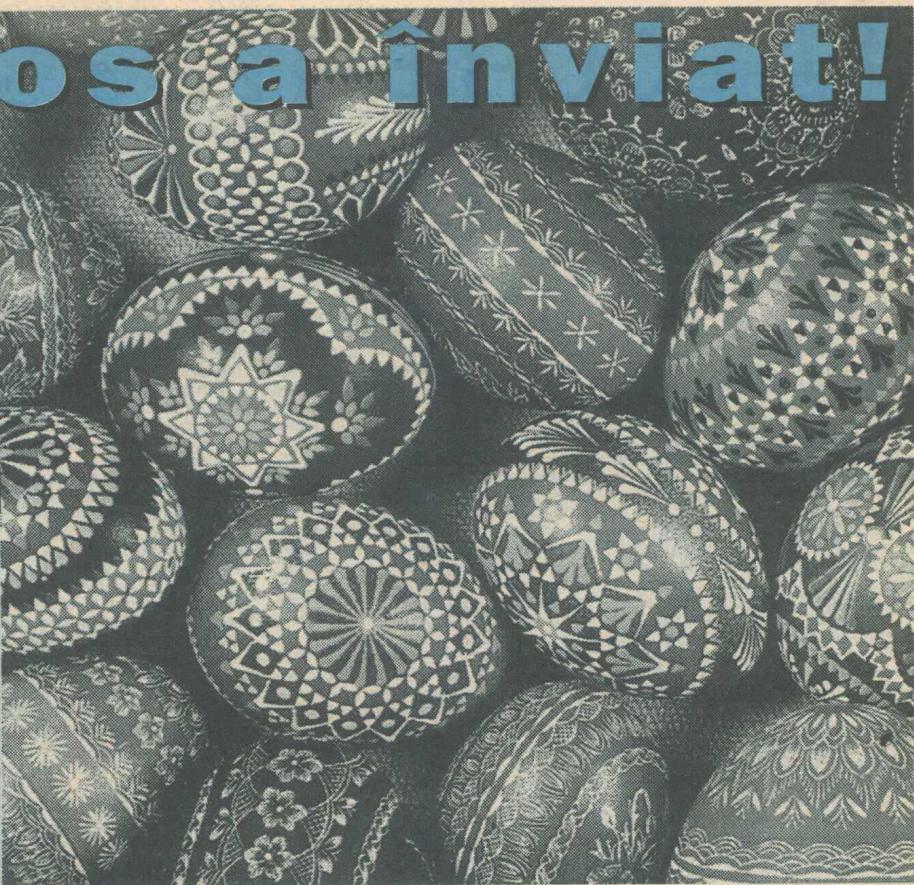

Hristos a înviat!

Nr. 16 (426), 21 - 27 aprilie 1998

INTERVIU

COSTIN GEORGESCU
directorul SRI pag. 8-9

Polemici cu Adevărul literar și artistic:

Mihaela Miroiu contra C. T. Popescu pag. 7

S. Damian contra Al. George pag. 12-13

Şerban Orescu
Critică programului de guvernare pag. 3

Iulian Anghel pag. 5
Validarea Guvernului Vasile

Lumea sătăcă sub semnul Sărbătorii – și aceasta nu doar în calendar, unde o săptămână înainte de Paștele ortodox e înscris Paștele catolic, înainte de care este Purimul evreilor, precedat la puține zile de islamicul Dhu al-Hajjah. În duminica Florilor ortodoxe (cind pentru catolici și protestanți era Paștele), nu doar bisericile, dar pietele și străzile s-au umplut cu toreanete de ramuri de salcie și revârsări de flori, aproape în nuanțele unei serbare pările de exuberanță – și sacrificiu. Aprilie, luna cea mai crudă, cum spunea poetul: îmi revine mereu în minte rostogolirea pe trotuarul murdar a unei lalele roșii, decapitată de pe tulipina ei dintr-un buchet urias.

Salcia sfintită a înlocuit, deasupra icoanelor noastre de acasă, salcia de anul trecut și va rămâne aici pînă anul viitor.

Dar nu numai flori și ramuri înverzite, ci oamenii însăși se revarsă pe străzi într-o devălmășie specială a momentului. Pe tarabe și stative nemunărate, în oraș, sănătatea felicitările de Paști (și parcă ieri pe aceeași tarabe erau felicitările de Crăciun, în 1 Martie), alături de ornamente, jucării, gadget-urii cu pușcări, mieri și lepușuri, cu ouă foarte colorate pe multe feluri de materiale necomestibile, în aranjamente care, unele, dau impresia că au fost reciclate după ornamentele Crăciunului, sau mărțișorului. Febra comercială încâlzește pe alcouri aceste semne exterioare ale ritualurilor noastre pînă la amestec... așa cum demult s-au amestecat porturile populare, care au reprezentat adînc în era plasticului.

Pe zi ce trece, cozile la miei devin mai mari. Mass-media atrage atenția că trebuie să ne ferim de înlocuitorii de miel (în spatele cișnene-miel) și de pericolul mieilor sacrificării nereglementar, primejdios pentru sănătatea noastră. Oricum, o statistică recentă arată că jumătate din copiii ţării sunt anemici. Aflăm că Ministerul Sănătății își permite să ofere de Paște fiecarui cetățean spitalizat un ou și o felie de cozonac, din alocația de masă. În numeroase locuri publice din București și nu numai, pe ecrane

instalate ad-hoc, rulează filmul despre patimile lui Iisus și despre Înviere. În parcul Sebastian, de exemplu, sute, mii de oameni în aceste seri blînde-aspre au putut privi istoria sacrificiului Hristic pentru mintuirea oamenilor. Filmul se poate urmări de ambele părți ale ecranului suspendat, proiectat din rolă încet rotitoare păzită de un ținăru: în jur, tot felul de lume, toată lumea, ai zice. Unii absorbiți indelung, alții trecători de o clipă, petrecuți pînă departe de vocile filmului, purtătoare de cuvinte din Evangheli. Evocare a spațiului sacru printre oameni, existând firesc și fără emfază, în ambiția cea mai comună. Pînă acum cîțiva ani, oamenii tineri, copiii riscau să nici nu afle ce se-a petrecut cu Iisus, pînă la nu înțelege subiectele tablourilor din muzeu. Nu mai este cazul, lumea noastră se schimbă. De curînd am descoperit că a reinceput

IOANA IERONIM

Sezon pascal

o adevarată mișcare corală pe lîngă biserici, reunind oameni de toate generațiile și de variate condiții: unii dintre ei, din păcate, la limita de jos a sărăciei. A fi împreună, a cînta împreună și un cîștig, ar trebui să albă o mică influență pozitivă asupra mentalității, a comunicării în comunitate, a stării de societate civilă.

Dar nimic nu e simplu, desigur – și în mișcarea de dezghet pe care-l trăim pare că nu ne găsim ușor măsura, identitatea. Fiindcă, în timp ce redobîndirea spiritualității, libertatea și împlinirea sentimentului religios sunt semne binevenite ale transformării și refacerii lumii noastre, atitudinile bigote, insensibile la „celălalt”, la diversitate, intolerante și agresive, nu ajută cu nimic progresul democratiei noastre evident încă fragil – ci dimpotrivă. Ca să nu mai vorbim de faptul că intoleranța trădează sensul cel mai profund al

credinței intermeiate prin sacrificiul celui care a murit pe Cruce din dragoste pentru fiecare dintre noi. În loc de a aștepta „cu inimă curată” Paștele, momentul cel mai important, de primenire, de re-consacratie pentru biserică noastră majoritară, unii ierarhi ai acestei biserici comit stridente pe care le comit, cu aerul „sfintei dreptății”. Așa s-a intrat în anotimpul Paștelui cu „marsupul tăcerii” de la Cluj și intoleranța dusă pînă la violență față de greco-catolici (nu numai „din principiu”, ci, desigur, și pentru ca biserică majoritară să nu piardă din avantajele materiale, chiar și acolo unde le-a obținut prin nedreptate comunistă). Și tot în acest sezon – tensiuni pe marginea prezenței bisericii în Universitate, discuții inflamante pe marginea ideii de implicare a bisericii în politică.

În Săptămîna Mare a fost confirmat și guvernul Radu Vasile. Numai de un asemenea nou soc de deconstrucție/reconstrucție a guvernului n-ar mai fi fost nevoie în țara aceasta, dar iată că aşa ne-a fost dat. Atunci cînd credeam că am ajuns la capătul drumului pierzător și în sfîrșit vom porni cu picioare sus, ni se arată că ne-am mai oferit loc de risipă. Vrem-nu vrem, am pus iar un fel de punct – și o luăm iar de la capăt. Un fel de nou început, investit cu un fel de nouă energie. Ne rămîne, ca s-o cităm pe Monica Lovinescu, o „speranță disperată”. Speranță totuși, cum altfel?

În plan sacru, seumnul acestor zile, Săptămîna Mare, a fost „confruntarea inițiativă a disperării și a morții spirituale, înainte de a renăște la o viață nouă”, cum o rezumă Mircea Eliade. Pentru noi, cei din țara aceasta, la sfîrșit de mileniu, experiența distrugerii profunde este din păcate extrem de familiară. Acesta fiind cazul, să nu uităm valoarea esențială a speranței. În ordine religioasă, lipsa speranței e un păcat. În ordinea valorilor democraților occidentali, la care vrem să ne alăturăm, „gîndirea pozitivă” este un principiu omniprezent.

Pentru fiecare – și în variate feluri – individual și împreună, e primăvara: Hristos a înviat!

SCRISORI

OPINII

DREPT

Reamintim cititorilor noștri
că această pagină le aparține, ca și
responsabilitatea pentru scrisorile lor.

Cei care au ales calea exilului nu au „sărbători adevărate”, mulți dintre noi trăim în țară în care ortodoxia este aproape inexistentă. De curând românii din Elveția au reușit cu greu, și cu generozitatea orașului Geneva, să-și construiască o minunată biserică din lemn cum sunt la noi, în Maramureș. Sîntem printre puțini ce ne bucurăm de acest privilegiu.

Sărbătarea Crăciunului face excepție, căci pentru toți creștinii Crăciunul cade la aceeași dată.

Celelalte sărbători le-am pierdut, aşa cum am pierdut prietenii și cărțile, o casă, un tablou care ne-a însoțit copilaria și adolescența, o icoană dragă la care ne rugam să trezim la nu știu ce examen și... să ne iubească.

Aceste sărbători au devenit, cu anii, amintiri: o mămă ce frântă cozonaci și se infuria că nu cresc (nu creșteau niciodată ci trebuia), o bunica care roșea ouă, miroșind o ajet și care vegheea „să nu ne spuscăm”, miroșul de leuștean al ciorbul de miel, preparată cu borș și nu cu lămie, cum o fabric eu acum. De Sfîntul Iosif venea un unchi, nene Ion, miroșind a lavandă, cu o batistă albă la butonieră. Aducea întotdeauna o prăjitură de la Nestor al cărei gust îl mai sănătă incă. De Florii ni se cumpără pantofi noi, rar, foarte rare. De Sfântă Maria...

In exil, aceste sărbători sunt inexistești; sărbătorile lor, puține la număr, au devenit și ale noastre, aşa cum jara lor este și a noastră.

Păstele însă este o sărbătoare cu totul specială: nu numai că în grădină înfloresc un copac (cu flori roz, imense și fără de frunze, cu care îmbătățeau în fiecare dimineață), dar eu am doi Paști! Păstele lor... și Păstele noastră... care este o săptămână după.

Trebue să simtă păstători, să cumărăm ouăle și ieupuri de ciocolata din timp, căci, după păstele lor magazinile nu mai au aceste produse, sau găsești ieupuri fără urechi, într-un picior, și ouă fleșcătite. E adevărat că la jumătate de preț. Nimeni nu mai roșește ouă; nu mai frântă nimeni cozonaci... Cine mai are timp, cind poți totul cumpăra de-a gata. În casă nu mai miroase de mult a leuștean și nu mai postim, pesemne nemălavind păcate! La început a fost teribil de greu; umbrelă năuci de la o biserică grecească la una rusească, de la cea protestantă la cea catolică, unde măcar mai înțelegeam cîte ceva. Ne-am obisnuit cu timpul și sărbătorile au devenit o nostalgie, nostalgia care învăluie orice trecut.

Anii s-au scurs, s-a instalat în fine înțelegerea: ce importantă au sărbătorile din moment ce credința există și în jurul nostru este încă atâtă durere...

Sărbătorile îmi am ca unum numai niște zile, zile în care ne îmbrăcăm altfel, ne spălăm mai cu zel, mîncăm ore și ore la mese care nu mai au decență să se termine, și care sterg toate lunile de diete sofisticate. În fine, ce mai, sărbătorile îmi par acum a fi niște ieșiri frivole din cotidian. Vă urez ca sărbătorile dumneavoastre să fie zilnice. Vă urez ca biserică la care ne închinăm cu toții să-o purtați cu dumneavoastră.

Hristos a înviat!

Gabriela Baicu-Cerkez
Elveția, aprilie 1998

P.S. Fiind în tramvai, la București, un dom și-a făcut cu ardoare semnul crucii; mi s-a părut nu știu cum uitasem aproape tradiția. Cîteva clipe mai tîrziu a scăpat pe jos fără jenă, în tramvai fiind. Am coborit și-am zîmbit: revenisem oare puțin acasă?

Limita între toleranță și intransigență (referitor la articolul din nr. 9 al revistei „22” din martie a.c.) nu face decît să confirme limitele în care, în ciuda bunelor intenții, toleranța dă impresia de a se mulțumi acceptînd stoic ceea-

ce a priori este judecat ca favorabil.

Dacă ne place să admitem și să subliniem cu orice prilej, unii altora, diversitatea și diferențele spațiului românesc, de ce nu admitem aceeași plăcere și în diversitatea optională și spirituală a celor ce trăiesc în acest tărîm al „păsniciei și antantei atît de moritorice”? În luna august a anului 1993, legat de problema introducerii preoților militari în armata română, astăzi într-un grup oficial invitat în Statele Unite, mi-a reținut în mod deosebit atenția un detaliu ce ar fi putut trece minor ca relatare, dar ce mi-a părut important prin consecințe: la un moment dat, într-o dîntre marile unități militare din jurul Washington-ului, unul dintre ofițerii însărcinați cu asigurarea intendenței ne-a tras atenția asupra faptului că o problemă importantă a logisticii era cunoașterea clară și detaliată a confesiunii sau religiei viitorilor soldați sau ofițeri. Grăja acestui detaliu mergea pînă la cunoașterea corectă și atenționată a alimentelor compatibile tradiției fiecărei confesiuni sau religiei declarate. Pentru sărbători sau momente importante ale cultului respectiv, intendența se străduia să facă să parvină, fie și pentru un singur cadet din pluton, o parte a alimentelor ce se cuvineau religiei respective. Nu știu dacă această grija este pentru toată armata Statelor Unite sau numai pentru unități speciale. Ceea ce este însă important, ni s-a lăsat clar înțelege, este

ca cetățeanul acestui țar să simtă concret că este tratat și respectat ca o persoană egală și consințentă de atenția ce i se acordă, că deși credința sa este o afacere personală ea nu este ignorată și că, în plus, merită să-și riște viața pentru o societate care nu se poate mulțumi să arate că face eforturi de toleranță, ci îl dă și certitudinea practică că acest respect este mult mai mult decît o toleranță, că este însăși o realitate.

Bine era dacă la această masă rotundă în jurul limitelor am fi putut auzi și părea protestanților, a catolicilor, a evreilor sau a musulmanilor din România. Mi se pare o regretabilă confuzie și reducere de planuri de a propune astăzi Biserica sau a reintroduce credința doar la nivelul toleranței. Toleranța implică redunoaștere unei incertitudini contradictorii în fața unui conflict și a unui dezacord care deși este pus sub semnul depășirii este în tot așa măsură suprareală. Altfel cum ar putea fi interpretată afirmația doamnei Ana Sincai la masa rotundă în jurul limitelor care, afirmînd sincer că „este mai puțin tolerantă”, uită pentru un moment „limitele între toleranță și intransigență”, declarînd nu pentru sine la „Judecata de apoi”, ci pentru colectiv și la prezent, că „cei cărora nu le convine apropierea de credința originară (sic!), a ortodoxiei, să se convertească la catolicism”.

Plaudite, cives! Bizară și descurajantă înțelegere puritană. De ce vorbind despre ceilalți, creșteni, trebuie să sfîrșim de fiecare dată concluziile cu gura pungă și sentimentul neplăcut al nisipului printre dinți? În ciuda bunelor intenții clamate, este regrebat repetatul obicei și maniera devenită obsesivă în România de a sublinia diferențele celuilalt (ale celui „tolerat”) prin negativizarea sa inviabilă ce se concluzionează (în contumacie) sub modul: nu ca la celalalt care... Tolărâm dar nu scăpăm prilejul de a ne sublinia calitățile (la noi ca la niște – am putea cîti și invers: „la niște ca la noi“). Aș continua la spusele IPS Corneanu: la noi nu numai „ofensiva este la modă”, dar negativizarea este devenită o tradiție. Cuidat ecumenism care subliniază și virtuile prin umbrarea celuilalt rămîne calitativ

singur, într-o „universalitate aerisită”!

Și pentru că tot sătem la limite: de ce trebuie să sărim ca arși de fiecare dată cînd, la urma urmelor, punctul de vedere al unei altă Biserici nu-i privește direct decît pe cei ce fac parte și se recunosc în această Biserică, neobișnuit pe ceilalți la nimic. Pentru ceață frântăre și furătură într-un pahar cu apă? Cine în Occident s-ar frântă în modul acesta la pozițile și păreri Stîntăului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române?

Am fost martor la Paris, vara anului trecut, la prezența unor mulți impresionante, ca număr, de tineri și de adulți care așteptau cu o noapte înainte, „domine pe loc”, acolo unde ziua următoare era așteptat Papa Ioan Paul al II-lea. Nu cred că cel prezenți la aceste manifestări de credință erau acolo numai de dragul de a asculta ce este interzis și că „este categoric condamnată”, aşa cum nu pierdem prilejul să subliniem cu nedismisită superioritate „Juhovnicaescă” vorbind despre Occidentul ce și-a pierdut suful credinței căzînd în ghearele consumulului feroc. Ciudat dictatorism ce adună mii și zeci de mii de oameni împreună! Măcar de am vedea și noi în România mii de tineri dormind sub cerul liber, cu o noapte înainte, acolo unde a două zile oamenii Bisericii ar vorbi, aşa cum știu să o facă, de iubire și de ure. Vom răspunde de desigur că la noi nu-ne voioie de **așa ceva**, ca la „celalți”, că tinerii noștri au de destulă credință betonată!

Tocmai acesta este poate și semnul acestor manifestări ce ne pot surprinde: ele săint rodul unor tot atîțea întrebări și dialoguri între țări și culturi atît de diferite ce se interpelează și își răspund de aproape și de departe într-o diversitate multiplă, ce se regăsește în jurul problemelor actuale, probleme ce interesează fiecare om. Faptul că un musulman, un protestant, un evreu sau un catolic din România trăiește și răspunde conform punctului de vedere al tradiției Bisericii sau comunității la care se mărturisește că aparțină nu poate nici deveni un motiv de negativizare și nici măcar de binevoitoare toleranță, pentru nimeni. El este un cetățean ca oricare altul al acestui țări, egal și admis în ceea ce este, fără să aibă neapărărată nevoie să fie tolerat într-o societate ce se vrea perfect normală și civilizată, ce respectă și nu monologhează *a priori* asupra unei tradiții strămoșești aflate cu orice prilej mai calitativă decît oricare alta. Cine va merge pînă acolo încîn, dacă momentul o va cere, își va da viața senin și convins că merită pentru o societate în care se recunoaște toleranță? **Toleranță!?!?** Priviți la sud de Dunăre! Într-o bună zi vom arăta și noi ce putem!

No plîngîm și mărturisim că suntem dezbinăți, că vocile noastre sunt ignorate în exteriorul României, atunci cînd noi înșine ignorăm pe cei din interior, dovedindu-ne cu orice prilej că vrem să fim în mod original singuri. Singuri și stăpini la noi în bătașură! Că nu ne poate da lecții și noi ce putem!

Masa rotundă la GDS la care se referă preotul Adrian Boboruță era, în principiu, o reunire a GDS ocasională de premiu pe care mitropolitul Corneanu I-a primit la sfîrșitul anului 1997. Desigur, consiliul de administrație al GDS și directorul său de programe, H.-R. Patapievici, vor primi sugestia unei mese rotunde în jurul limitelor, pentru a auzi părerea greco-catolicilor, catolicilor, protestanților, musulmanilor din România.

Masa respectivă nu a avut acest subiect, iar titlul I-am ales din cuvîntul spus de doamna Blandiana pentru că mi s-a părut plin de sensuri. Dar el nu rezumă discuțiile purtate cu acel prilej, lucru pe care îl poate observa orice cititor atent al nr. 9/1998 al revistei „22”.

Gabriela Adamășteanu

Preot Adrian Boboruță
Paris, 15 martie 1998

Cei interesați să rugă
să achite la sediul redacției
(Calea Victoriei 120) sau să
expedieze prin mandat
poștal suma
corespunzătoare, pe adresa:
Revista "22"
cont 45103532 BCR Filiala
sector 1, Calea Victoriei 155,
Bloc D1, București.

Adeverințele (talon de
pensie, adeverințe școlare
etc.) valabile un an se
expediază pe adresa:
Revista "22"
Calea Victoriei 120, sector 1,
București, cu specificarea
pentru Serviciul de Difuzare.

PREȚURI LA ABONAMENTELE INTERNE

Foarte avantajos pentru cadre didactice, elevi, studenți, pensionari, foști detinuți politici și veterani de război:

- Numai **12.000 lei** pe 3 luni, cu expediere la domiciliu (reducere 38%);
- Numai **9.500 lei** pe 3 luni, cu ridicare de la redacție (reducere 51%).

Acest program este subvenționat de Asociația Est-Libertés

PRACTIC JUMĂTATE DIN EXEMPLARELE PRIMITE SINT GRATUITE.

Pentru celelalte categorii de cititori abonamentele sunt, de asemenea, cu reducere:

- **15.000 lei** pe 3 luni (reducere 23%), cu expediere la domiciliu;
- **12.000 lei** pe 3 luni (reducere 38%), cu ridicare de la redacție.

MĂRIRILE DE PREȚ NU AFECTEAZĂ ABONAMENTELE DEJA ACHITATE

1998

21 - 27 aprilie

SERBAN ORESCU

„Principiile fundamentale“ ale coaliției de guvernare

În seara zilei de 13 aprilie, premierul desemnat, domnul Radu Vasile, a prezentat sinteza programului său de guvernare.

Sintele cuprinde zece „principii fundamentale“ ale coaliției și opt obiective „precizate și clare ale guvernului“.

Cit de clară sunt punctele și obiectivele sintezei de program vom vedea în detaliu. Care guvern nu se angajează să facă „reforma societății românești“? Orice guvern se angajează la „recunoașterea și afirmarea valorilor morale, democratice și general-umane“. Frazele vagi și neangajante la prestații concrete abundă. La principiul nr. 2 se spune, de pildă, că guvernul va așeza „dreptul de proprietate“ la temelia societății românești, dar nu spune ce fel de proprietate. S-ar putea crede că nu din întimplare programul evită termenul „proprietate privată“. Or, tocmai aceasta e opțiunea esențială! Au cedat delegații PNȚCD și PNL în cursul negocierilor punctului de vedere exprimat de PD? Urmează alte două „principii fundamentale“ la fel de vagi: „actual de guvernare va urmări atingerea unui nivel decent al calității vieții“ și „accelerarea reformei instituționale“. Orice guvern subscrive atare fraze fără conținut politic.

Poate că nimic nu suscită în ultimii ani mai multe controverse chiar la nivelul principiilor fundamentale decât transformarea industriei și agriculturii. Și în această privință principiile fundamentale din sinteza de program decepționează. Nu se răspunde la întrebarea „cum?“, nici la întrebarea „în ce ritm?“, se vorbește doar de „restructurarea și modernizarea industriei românești în sensul privatizării și redimensionării acestora“. Cam la fel s-au exprimat toate guvernele. De asemenea, cine s-a așteptat ca programul să anunțe privatizarea integrală a agriculturii va fi decepționat. După cum se știe, PD-ul î se opune. Acest partid are mari interese și în sistemele de colectare a cerealelor, unde monopolurile sărăcesc pe țărani, îmbogățind PD-ișii. Cu toate că în agricultura de stat se înregistrează enorme pierderi – de mii de miliarde –, sinteza se mărginește să declare că „agricultura va fi reorientată și dezvoltată în direcția economiei de piață“. Termenul

„proprietate privată“ e evitat nu întâmplător, căci în economia de piață e loc, la rigoare (în concepția PD, în orice caz), și pentru unități de stat. Mai mult decât atât, sinteza de program folosește expresia „sisteme de producție și valorificare“, care pune pe același plan proprietatea de stat cu cea privată, evitând din nou forma de proprietate.

PNL a combătut la sfîrșitul guvernării Ciorbea fiscalitatea excesivă; nimic despre acest aspect n-a intrat în sinteza de program. Subvențiile pentru industrie și agricultură au fost desființate doar parțial de guvernul Ciorbea. Desființarea lor radicală e cerută de FMI. Astă din seamănnă consacrarea rentabilității drept criteriu. Numai că sinteza de program evită termenii ca „rentabilitate“ sau „profit“, care duc logic la închiderea întreprinderilor nerentabile. Pentru că pregeță să adopte măsuri hotărîte, sinteza de program folosește periferice ocolitoare, ca și în alte domenii: „reforma finanțelor publice potrivit principiului obiectivelor orientate spre rezultate“. Ce să fie oare „obiectivele orientate spre rezultate“? De ce nu se spune pe lume că cele nerentabile trebuie incluse? Nu cumva pentru că PD se opune – ca partid social-democrat – măsurilor dure, dar necesare pentru asanarea economiei? Uneori, și nu fără motiv, presa subliniază că partidul domnului Roman deține poziții importante în industria amenințată cu închiderea. (Să fi fost atacurile la adresa guvernului Ciorbea o consecință, având în vedere că acesta

tocmai se pregătea să atace serios problema?)

De-a dreptul superflue sănt acele prevederi din program tratînd „reciclagarea încrederii tineretului“ sau „așezarea României cu demnitate în lumea democratică“. Avem de-a face cu deziderate pioase, nu cu puncte de program.

In continuarea expunerii, domnul Radu Vasile a prezentat opt „obiective“ după părere sa „precizate și clare ale guvernului“ – dar nici ele nu sunt mai precise decît „principiile fundamentale“. Predominarea ideologică a PD-ului poate fi constatătă la prima obiectivă. El se referea la „rolul statului în caz de eșecuri ale pieței“. Or, tocmai intervenția statului în economie – credem noi – se cere redusă la un minimum! Sinteza de program pare să teoreteze mai curînd păstrarea monopolurilor de stat care împiedică dezvoltarea sectorului privat decît reforma... Cum se împăcă aceasta cu satisfacția manifestată de un liberal ca domnul Mircea Ionescu-Quintus la încheierea negocierilor e o altă problemă...

Cit privește restituirea proprietății confiscate de comuniști, ea nu figurează nici la „principiile fundamentale“, nici la „obiectivele clare și precizate“. De ce? S-a speculat pe tema dezacordului între PNȚCD și PD pe această temă; dezacordul a fost dezmințit, dar sinteza de program nu pune capăt speculațiilor – ea omite problema pur și simplu. Nu mai puțin premierul desemnat, domnul

Vasile, dezmințea din nou în seara aceleiași zile în care și-a făcut public programul că ar exista un conflict „în legătură cu cele două legi“ (domnul Vasile omitea substanța lor...) privind retrocedarea proprietăților imobiliare confiscate de comuniști după 6 martie 1945. Oricine se va întreba însă: dacă există consens, de ce nu se materializează el într-unul din „principiile fundamentale“? Se pare însă că n-a existat consens...

La 13 aprilie domnul Paul Păcuraru, senator, purtător de cuvînt al PNL și delegat al acestui partid la elaborarea programului comun, făcea următoarea afirmație: „s-a convenit ca problema (restituitorilor, S.O.) să fie transferată în programul pe termen mijlociu“. Programul pe termen mijlociu înseamnă anul 2000. Cine crede că guvernul Radu Vasile va dura pînă în 2000? Altă escamotare a unei probleme majore! Un succes pentru partidul domnului Roman, care se opune restituitorii, dar care nu ar refuza totuși niscaiva voturi la viitoarele alegeri de la expropriații naivi.

Citeva concluzii pot fi degajate:

1. Elementul motrice al guvernului condus de un tărănist ca domnul Radu Vasile este Partidul Democrat, și nu PNȚCD. Cum se complace PNȚCD în această situație? Pentru că PNȚCD căuta să-și refacă popularitatea și nu o poate face decît cedind un timp rolul prim concurrentului PD, invitîndu-l să se uzeze. Că aceasta e realitatea o dovește și intervenția domnului Petre Roman în apărarea guvernului Vasile, criticat vehement de înalți funcționari ai Fondului Monetar Internațional și ai Bancii Mondiale. (Domnul Roman nu este nici măcar membru al guvernului pe care l-a apărat cu o promptitudine de comparat cu șicanele făcute de același domn Roman precedentului guvern.) A fost pe viață dovdava că la guvernul Vasile mare acionar nu mai e PNȚCD, ci Partidul Democrat.

2. PNȚCD se lasă cu placere „devansat“ de PD la orientarea guvernului Vasile, considerînd, de bună seamă, că un eventual eșec al acestuia nu îi va fi imputat, avînd în vedere tocmai priza sa redusă în guvern (rămîne de văzut dacă și electoratul sesizează la fel de logic lucrurile). În plus, un eșec al unui guvern Radu Vasile în care ar domina PD prezintă pentru conducerea PNȚCD încă un avantaj: reducerea la tăcere a grupului de la Brașov care, alt-minteri (în cazul unui succes al guvernului), va reuși probabil să schimbe conducerea PNȚCD cum a schimbat guvernul Ciorbea.

Aceasta ar explica totul. Învînșii ar fi Partidul Democrat și PNL. Învîngător, PNȚCD. Cit privește țara, oricum, problemele ei nu pot fi rezolvate decît cu noi alegeri.

Încă o ieșire din CDR?

PS
pe scurt

Solidaritatea Universitară – formație membră a CDR – consideră legitimă decizia Alianței Civice de autosuspendare din Convenție. Solidaritatea Universitară își exprimă nemulțumirea față de folosirea șantajului politic de către PD în rezolvarea crizei politice, precum și totalul dezacord față de ideea amnistierii asasinilor din decembrie 1989. Solidaritatea Universitară va depune toate eforturile pentru conceperea unui nou protocol al CDR, alțfel se vea nevoie să reconsideră oportunitatea râmînerii sale în CDR. (D.H.)

Vadim îi bate pe ziariști

Pe 15 aprilie, senatorul C.V. Tudor a avut un conflict cu reporterii postului Prima TV. Aceștia se aflau în zonă pentru a filma la locuința lui Radu Vasile (vecin cu C.V. Tudor). Conform declarărilor pe care le-au dat Poliției, ziariștii au fost agresați de către sora senatorului și alți doi indvizici – pe care cei trei nu i-au putut recunoaște -, care le-au distrus o cameră video și le-au confiscat înregistrările. Unul dintre redactori declară că a fost lovit și apoi sechestrat timp de

30 de minute de oamenii lui Vadim, iar acesta din urmă l-a interogat asupra intențiilor sale. La venirea polițiștilor, ziariștii și sora senatorului au dat declarări, iar bunurile postului TV au fost înapoiate. (D.H.)

Trilaterala România–Bulgaria–Turcia

În perioada 16–17 aprilie, președintele Emil Constantinescu s-a întîlnit la Antalya (Turcia) cu președintele Bulgariei, Peter Stoianov, și cel al Turciei, Suleyman Demirel. Convorbirile au avut ca termen principal lupta împotriva crimei organizate și a terorismului. Au fost luate în discuție acțiunile comune ale organismelor de stat abilitate în această problemă, schimbul de informații, armonizarea legislației, schimbul de experiență în pregătirea și instruirea cadrelor specializate și combaterea fraudei vamale. A fost semnată Convenția trilateră privind combaterea crimei organizate, pregătită și negociată anterior de experții din ministerele de Interne de la cele trei țări. Cei trei președinți s-au mai întîlnit și în octombrie trecut, la Varna (Bulgaria), cînd au pus bazele Trilateralei. (A.C.)

Secretariatul de Stat pentru Persoanele cu Handicap – noi direcții de acțiune pentru 1998

În zilele de 13–14 aprilie a.c., Secretariatul de Stat pentru Persoanele cu Handicap a organizat la sediul său din București întîlnirea cu inspectorii șefi ai Inspectoratelor Teritoriale de Stat pentru Persoanele cu Handicap. Au fost luate în discuție astă activitățile Inspectoratelor Teritoriale în anul 1997, cît și strategia de acțiune a acestora pentru 1998.

Dr. Gabriela Popescu, secretar de stat, a precisat direcțile de reformă structurală în domeniul asistenței speciale acordate persoanelor cu handicap: stimularea integrării sociale și profesionale a persoanelor cu handicap; diminuarea instituționalizării, simetrică cu încurajarea financiară și morală a familiilor persoanelor cu handicap de a-i îngrijii acasă; eliminarea corupției din sistemul de servicii pentru persoanele cu handicap. Un accent deosebit s-a pus pe posibilitatea reevaluării certificatelor de handicap în condiții în care Guvernul a înaintat Parlamentului, în regim de urgență, Proiectul de Lege privind înființarea Comisiilor de Expertizare a Persoanelor cu Handicap.

O prioritate a anului 1998 va fi stabilirea și dezvoltarea de parteneriate cu societatea civilă reprezentată de ONG-uri, cu administrația publică locală și cu mass-media. Pe viitor, ONG-urile specializate pe problemele persoanelor cu handicap vor trebui să obțină acrediteră de funcționare de la SSPH, în conformitate cu un punctaj care să exprime cantitatea și calitatea activităților prestate. (S.I.)

Exporturile sînt barometrul economiei românești

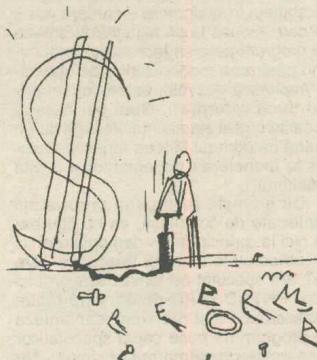
Toate marile puteri economice exportă o bună parte (deosebi, cea mai mare) din producție. Din păcate, România se afă, și din acest punct de vedere, pe ultimele locuri în Europa, cu venituri din exporturi de nici 400\$ pe locuitor (de 11 ori mai puțin decât Coreea, spre exemplu). În plus, ca și în cazul celorlalte țări ex-comuniste, dispariția CAER a determinat și la noi o criză cronică a vînzărilor externe. Acestea au scăzut în 1990 pînă la cota de 4 miliarde \$. În următoarii doi ani situația s-a mai îmbunătățit, revenindu-se la cele aproximativ 8 miliarde \$ anual, de dinainte lui 1989. Această redresare a fost posibilă atât datorită unei îmbunătățiri a calității produselor, cât și promovării lor pe hotare. Din 1993 a intrat în vigoare Acordul de Asociere a României la UE, care liberalizează treptat schimbările comerciale, după un principiu asimetric, favorabil țării noastre, adică UE elimină mai rapid piedicile din calea produselor românești. Cu toate acestea, cursul ascendent al exporturilor încețință în 1996 (+ 2,2%) și 1997 (+ 4,2%), ceea ce arată că acestea nu mai pot crește semnificativ în actuala situație a economiei. Iar exemplul cel mai clar este acela că, la o serie de produse „sensibile” pentru „cei 15” (în special agricole și metalurgice), vînzările pe piețele UE au fost permanent mai mici decât limitele maximale impuse României.

Așadar, majoritatea produselor vinde peste hotare au un nivel de prelucrare redus, caracterizat prin cheltuieli de producție mari, valoare adăugată scăzută și care nu necesită o calificare prea înaltă a forței de muncă. În general, aceste produse provin din industrie care sînt în declin în Vest. Principala categorie de produse exportate este reprezentată de textile și încălăzintă (peste 30% din total). Urmează, tot cu aproximativ 30%, produsele primare (cereseta, minerale și produse agricole), cele metalurgice – cca 18%, mașini și utilajele, în jur de 14%, și produsele chimice cu 8%. Este semnificativă și tendința diferită a unor produse: spre exemplu, anul trecut exporturile de ulei de floarea soarelui și de carne de porc s-au dublat față de 1996, iar la produsele metalurgice și la ciment s-a constatat o creștere de 25% și, respectiv, 21%. În schimb, s-a înregistrat o scădere medie de peste 10% a vînzărilor externe la produsele industriale cu grad de prelucrare mai ridicat și, simptomatic, o adevărată prăbușire a exporturilor de cereale (-63%), și asta în anul cu cea mai mare producție postbelică de grâu.

Un caz particular este reprezentat de industria confețiilor, unde, în ultimi trei ani, cifra de afaceri externă s-a dublat, iar forța de muncă nu s-a restrîns prea mult. Dar progresul este relativ, pentru că întreprinderile românești au devenit simple ateliere ale firmelor vestice, de la care se primesc materialele și tiparele și care apoi preiau producția. Acest sistem, numit „John”, face ca, practic, fabricii de la noi să-și plătită doar manopera.

Există domenii în care, totuși, se mișcă ceva. Ministerul Industriilor și Comerțului are un plan de restructurare a metalurgiei care prevede înființarea a două holdinguri la nivel național, în care să intre toate combinațile mai importante din ramură. Motivul acestei concentrări este asigurarea în procesul de producție a unei optimizări, prin garanțarea reciprocă a piețelor. Există și un alt program cu aceeași destinație, al

FPS, care prevede restructurarea și privatizarea, separat pentru fiecare combinat. Probleme există în ambele cazuri. Primul este prea centralizator și etatist, iar celui de-al doilea îl lipsește coordonarea producției (practică frecventă în Vest). Or, la noi se întâlnesc situații în care două combinate se axează pe aceeași produse, concurență inutilă. Grav este că, deocamdată, dintre cele două programe nu se aplică nici unul. În acest timp, situația siderurgiei românești este agravată de aplicarea Acordului de Asociere la UE și a Acordului Central-European (CEFTA). Fără restructurare, metalurgia românească va fi puternic lovită la începutul mileniului următor de eliminarea barierelor vamale.

Recent, scena politică a fost supusă unei presiuni puternice pentru sprijinirea exporturilor, în special prin creșterea cursului dolarului. Teoretic, este o soluție de ieftinire a exporturilor. Dacă celelalte măsuri de sprijinire a exporturilor sunt salutare, deprecierea leului este absurdă. Nu numai că astfel se pornește la valea bulgărele de zăpadă al inflației – multe prețuri au la bază importurile –, dar nici măcar nu se ieftinesc efectiv exporturile, deoarece 85% din prețul majorității produselor industriale exportate reprezintă cheltuieli cu importurile necesare procesului de producție și doar 15% este valoarea adăugată în țară. Și pentru că a venit vorba de importuri, trebuie spus că în toate țările aflate în tranziție acestea sunt mai mari decât exporturile, pentru că sunt aduse utiliză și tehnologii moderne. Cu alte cuvinte, contribuie la prosperitatea viitoare. La noi, deși deficitul comercial extern este extrem de ridicat (în jur de 20% din totalul exporturilor), importurile sunt pentru consum – materii prime, energie –, nu pentru dezvoltare.

Situarea exporturilor este cu atît mai complicată cu cît o schimbare fundamentală cere timp și, mai ales, bani pentru investiții. Adică exact ceea ce ne lipsește nouă. Din 2002 nu numai că întreprinderile românești nu vor putea profita de liberalizarea (conform Acordurilor cu UE și CEFTA) comerțului pentru a exporta mai mult, dar produsele lor vor fi eliminate și de pe pieța românească. Surse din Guvern dau ca probabilă o perioadă de cinci ani, necesară pentru ca procesul de restructurare să modifice structura exporturilor. Desigur, doar în cazul în care restructurarea este aplicată consecvent, fără alte surprize neplăcute, de genul crizei politice de la începutul acestui an.

DAN HERA

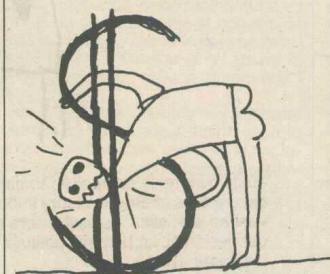
Preocuparea pentru reformă a degenerează, la un moment dat, în teama unor colaps economic. Preocupările induse de aparitia unui nou guvern maschează deocamdată marasmul economic; ceea ce nu înseamnă că pericolul a dispărut.

În numărul 8 (418) al revistei „22”, domnul Andrei Cornea exprima sintetic, sugestiv și perfect logic „cercul vicios” al problematicii: „pentru a avea bani trebuie să fie reformă, dar pentru reformă trebuie bani”. Pe lîngă această deprință constatăre, se mai pot evidenția, din păcate, și „alte adevăruri” la fel de triste. De pildă, la „Audiența Națională” de la Pro TV, ministru Muncii și Protecției Sociale, Alexandru Athanasiu, încerca, nu demult, să pună în discuție incompatibilitatea de substanță care există între declarativul popular (vezi numeroase sondaje de opinie) și dorințele reale, printre formule de genul: o fi avionul uzat și pilotul cam neprincipuț, dar nici pasagerii nu par dispuși să zboare.

Există însă și un aspect mai puțin comentat care disculpează, într-o oarecare măsură, o parte dintre „pasagerii avionului”, și anume pe aceia fără veleșătă de politicieni sau oameni de afaceri, dispusi să muncească, dar speriați de restructurare. Este vorba de această frică de reformă, justificată oarecum, datorită „schimbărilor” succitive ce i-au împins pe unii la limita de suportabilitate a sărăciei.

Lipsa banilor este doar în aparență motivul principal. Refacerea unor rezerve valutare și de rezervă, cu „ajutorul” populației, prin simple manevre financiare, îmbulzeala de la CEC atunci cînd s-au pus în circulație titluri de valoare și certificate de depozit etc., etc., arată că mai sunt posibilități, numai parțial exploatate.

Se pot evidenția, de fapt, două surse. Pe de-o parte, cu toată sărăcia, români sînt obișnuiți să economisească; se apreciază chiar, la un moment dat, că rezervele la populație ar totaliza cîteva miliarde de dolari (!?), ceea ce mai puțin decît în Polonia. Pe de-ală partea, oa-

menii de rînd, ca și statul, au fost „esrocăți”, mai mult sau mai puțin legal, în anii de după revoluție, prin numeroase mecanisme (adaos comercial foarte mare, prețuri nejustificate la unele produse, deținând chiar pe cele din țările dezvoltate, evaziuni fiscale etc., etc.). Unde sănătățile bani?

Cei proveniți din prima sursă sunt parțial imobilizați la populație, fie se afă la bânci care continuă, cu toată obrăznicia, să nu acorde dobîndi real pozitive (acesta este și motivul pentru care nu toți banii se afă în bânci). Nu există nici un fel de îndoială asupra faptului că o parte din acest „cîstig ilicit” de pe urma depunătorilor se duce chiar în salariile „bancarilor” și cărora medie reprezintă cam de trei ori salariul mediu net pe economie. Tot astfel se explică opulențele și excedentarele sedii noi ale băncilor.

Încolo de o anumită malitiozitate, aceste constatări conțin și un dureros

Viciile lamentării

Preocuparea pentru reformă a degenerează, la un moment dat, în teama unor colaps economic. Preocupările induse de aparitia unui nou guvern maschează deocamdată marasmul economic; ceea ce nu înseamnă că pericolul a dispărut.

În numărul 8 (418) al revistei „22”, domnul Andrei Cornea exprima sintetic, sugestiv și perfect logic „cercul vicios” al problematicii: „pentru a avea bani trebuie să fie reformă, dar pentru reformă trebuie bani”. Pe lîngă această deprință constatăre, se mai pot evidenția, din păcate, și „alte adevăruri” la fel de triste. De pildă, la „Audiența Națională” de la Pro TV, ministru Muncii și Protecției Sociale, Alexandru Athanasiu, încerca, nu demult, să pună în discuție incompatibilitatea de substanță care există între declarativul popular (vezi numeroase sondaje de opinie) și dorințele reale, printre formule de genul: o fi avionul uzat și pilotul cam neprincipuț, dar nici pasagerii nu par dispuși să zboare.

Persistă perceptia eronată precum că **economia de piață** înseamnă aproape exclusiv Piață (bursieră, comercială, bancară). Nume precum Siemens, ABB încep să-și piardă semnificația pentru „capitalistul” român, iar Mălaxa nu mai constituie de mult un exemplu; contează comerțul în sine, nu produsul. S-a ajuns chiar, ca în unele medii, că mai autentică opțiune pro-capitalistă să fie interpretată drept „antioccidentalism”, în cazul în care nu este veterinară Marea Finanță.

Două contraargumente s-ar putea aduce acestei teorii, în ansamblul ei. Primul ar fi faptul că, dacă am aduna toate economiile încă „nevalorificate” ale populației și am multiplică cu zece sau cu o sută presupusa mie de miliarde „evazionată” de domnul Sever Mureșan, tot nu am ajunge la cifre care să satisfacă foamea de capital a României. Al doilea presupune faptul că investitorul străin vine nu numai cu bani, ci și cu viață de desfăcere a produselor.

Este adevarat că din resurse interne (exclusiv) nu se poate reconstrui o industrie modernă, dar se poate amorsa un fenomen. Inexistența unui asemenea exemplu induce serioase dubii asupra capacitatii patronului român de a renăști o fabrică în funcțiune, conform sablonului metodologic în vogă: privatizare și apoi restructurare și investiții.

Restructurarea sau licidarea unor mega-uzine nerentabile nu ar trebui să steaopeze crearea unor structuri productive mai mici, dar mult mai „operaționale”, care să preîmpingă un hiatus industrial. Dacă mai bîbîum mult, apare și pericolul de a rămîne nu numai fără industrie, ci și fără specialiști; la handicapul tehnologic care ne împiedică să producem ca în Occident, s-ar adăuga atunci și incapacitatea de a înțelege, tehnic vorbind, ceea ce se face acolo.

În privința piețelor de destacare, s-ar putea cîta – dacă n-ar fi interdicția reclamată de confidențialitatea cerește/offeră – suite de exemple de solicitări pentru România, privind produsele industriale. Pentru că nu există un embargoe real asupra acestor produse românești, ci doar o incapacitate strategică/managerială – și mai puțin tehnică – a industriei noastre. În loc să pierdem timpul în nesfîrșite dezbatări asupra oportunității vînderii unor capacitațile industriale (precum IMGB), mai bine ne-am pune în mod serios problema cu celor absentei investițiilor industriale autohtone și a aberantei capitalizării imobiliare a patronilor și bancherilor români, fenomene ce pot contribui substanțial la declinul nostru economic.

MIHAI BĂDIC

1998

21 - 27 aprilie

IULIAN ANGHEL

CRONICĂ PARLAMENTARĂ

Validarea guvernului Vasile

Noul guvern a fost validat de cele două Camere ale Parlamentului pe 15 aprilie (data limită pînă la care primul-ministrul desemnat, Radu Vasile, putea cere un vot de încredere). 317 voturi pentru, 124 împotrivă, „cel mai mare scor cu care a fost validat un guvern” (postrevoluționar), după cum avea să se laude, la afarea vestii, Vasile – de acum încoară, pînă în anul 2000 (speră el), prim-ministru. Radu Vasile nu a fost deloc emotional, și nici nu avea de ce. Ceva emoții existaseră cu o zi înainte, cînd, la cererea opozitiei, pe motiv că nu ar fi existat suficient timp pentru studierea programului de guvernare, audierea ministrilor în comisii a fost amintată. Ei au fost audiați în aceeași zi în care primul-ministrul desemnat cerea Parlamentului votul de încredere.

Noul prim-ministru a avut, în debutul ședinței comune a celor două Camere, 45 de minute pentru a-și prezenta programul de guvernare. El s-a referit la liniile generale ale viitoarei sale politici guvernamentale, a făcut declarații de intenție, a luat cîte ceva din cele 10 principii ale programului său, „100% româneșc”. A lăudat rolul Parlamentului în viața noastră cea de toate zilele („am fost săptă ani parlamentar”), l-a lăudat pe Victor Ciorbea, care, în opinia sa, nu a făcut vinovat de criza din coaliție, a criticat ordonanțele de urgență ale guvernului Ciorbea, a promis să guverneze fără ordonanțe și ne-a promis tuturor să ne păstorească pînă în anul 2000. A mai promis să nu facă recurs la „moștenire” pentru a justifica lipsurile guvernului.

Radu Vasile este tare îndrăgit de parlamentari. Asemenea unui cișigător al unei campanii electorale, el a mers cît mai întotdeauna, și-a agitat mîinile deasupra capului, a trimis bezele, a pupat tot ce a prins, a strîns mîini în stînga și-n dreapta, s-a întreținut cordial cu Ion Iliescu și Adrian Năstase și a fost felicitat de Vadim Tudor (vecinul de vilă), pentru care Radu Vasile are un singur cursur, acela că „gresit partidul”. Radu Vasile s-a simțit dator să sublinieze că are simțul dialogului și al negocierilor („Vremea de zece ani de acum încoară România va fi guvernată de coaliții, deci trebuie să stim să facem compromisuri”).

Radu Vasile nu-i uită pe cei care l-au ajutat. L-a desemnat, încă de dinainte de a fi validat ca prim-ministru, pe Ion Gherasim (sărbătoritul de la Brașov) drept purtătorul său de cuvînt și i-a lăsat moștenire lui Sorin Lepșă, ministrul să dreaptă, postul din partid (în stînga lui Ion Diaconescu). Si tocmai de moșteniri a subliniat că nu vrea să mai audă Radu Vasile. Deși – în afară de miniștri, buget și partajal programul de guvernare – el a mai moștenit de la

Victor Ciorbea aplicația unea pentru parabolă și dorința de a aduce femei în fruntea ministerelor („spîrâm ca la remanierea din toamnă să aducem și femei în guvern”). Or, tocmai moștenirea, și bună și rea, i-a fost reproșată de opozitie proaspătul prim-ministru: același buget, același program de guvernare, aceiași miniștri și, nu în ultimul rînd (ba chiar în primul), promisiunile trecute și prezente făcute UDMR cu privire la invățămîntul și administrația publică locală. Chiar PD a avut de făcut reproșuri. „Nu veți avea zile ușoare, domnule prim-ministru”, i-a prezis fără urmă de zîmbet pe față deputatul PD Gheorghe Șerban, care i-a amintit ezitările din zilele premergătoare validării sale. („Afi anunțat că veți retrage bugetul, după care ați spus că nu-l veți mai retrage; atîi anunțat relaxarea fiscalității, după care ați spus că acest lucru este imposibil; atîi numit la agricultură un ministru, după care l-ați retras și atîi numit pe altcineva, de nu mai stîm acum care alegere a fost cea mai proastă.”) Toate acestea el le-a pus însă pe seama dorinței primului-ministrului desemnat de a se incadra în timpul legal de formare a guvernului și de stabilire a programului.

Si Teodor Meleşcanu, care a vorbit în numele ApR (singurul partid din opozitie care a votat alături de parlamentarii puternici), s-a arătat sceptic în privința sănșorii guvernului de a înfăptui reformă. El a remarcat că un număr de prevederi ale programului de guvernare nu sunt susținute de structura bugetului: definirea agriculturii ca prioritate, stimularea întreprinderilor mici și mijlocii („Toate aceste intenții se regăsesc în program, dar nu se regăsesc în structura bugetului”). Pe de altă parte, s-a întrebat Teodor Meleşcanu, cine poate garanta că această coaliție va funcționa, atît timp cît subiecte precum retrocedarea proprietăților confiscate, statutul FPS etc. nu au fost de la bun început stabilite în cadrul coaliției – ele urmînd să fie ulterior reglementate?

O nouă relație Executiv-Legislativ?

Promîind că nu va mai guverna prin ordonanțe, premierul a reamintit Parlamentului rolul important pe care acesta îl are în adoptarea pachetelor de legi necesare reformei: „Dacă guvernul întîrzie promovarea unui proiect de lege important pentru reformă, el se face răspunzător de această întîrziere și trebuie să suporte consecințele. Din momentul în care proiectul de lege a fost promovat, întreaga răspundere aparține Parlamentului, în cazul în care discutarea acestui proiect întîrzie”. O logică la îndemînă și foarte corectă, de altfel. Numai că Radu

• În Adevarul din 13 aprilie, în articolul *Victoria peste timp a Securității*, afărmă opiniile lui Cristian Tudor Popescu în legătură cu adoptarea Legii accelerării dosarelor Securității, potrivit căreia urmăreșă să fie făcute publice dosarele politicienilor, demnitărilor, guvernărilor, ale conducerii Radioteleviziunii publice, directorilor, redactorilor din presa privată etc.: „Careva-săzică, mie, Popescu, gazetar... privat, lucrînd la un ziar sătă la sătă privat, o să poată să mi se uite în dosar orice nea Puță Drăguță ros de curiozitate sau de oficiă la adresa persoanei mele. Unii colegi gazetari s-au repetat să declare că sunt gata să-și pună dosarul la dispoziția oricui. În ce mă privește, nici nu mă gîndesc să accept așa ceva. Dosarul acela, dacă există, este o astfel de lege va fi adoptată și voi face obiectul aplicării ei, voi da statul în judecată”.

• Cotidianul *Libertatea* a publicat pe 13 aprilie un articol în care se afirmă că Sever Mureșan ar fi sprijinit campania electorală a actualului președinte prin finanțarea Fundației Române pentru Democrație (FRD) – or-

Vasile, în elanul său de a cîști bunăvoița parlamentarilor, nu numai a celor de la putere, ci mai ales a celor din opozitie, a făcut aprecieri despre care el însuși stie cît de lipsite de temei sunt. Bunăoară, a spus el, „cred că dacă proiectul de modificare a Legii invățămîntului și cel de modificare a Legii Administrației Publice Locale erau trecute prin Parlament în procedură normală și nu promovate prin ordonanțe de urgență, modificările la lege ar fi fost de mult adoptate”. Ceea ce s-a făcut că a uitat premierul și că aceste ordonanțe de urgență au fost emise tocmai după ce, luni întregi, Parlamentul a întîrziat să le ia în discuție. Proiectul de modificare a Legii invățămîntului a stat la Biroul permanent al Senatului din mai pînă în septembrie '97, cînd Guvernul a emis ordonanța de urgență. S-a simțit Señatul vinovat de acest lucru?

Radu Vasile promite în programul său de guvernare adoptarea de către Camera Deputaților a celor două legi într-o formă cît mai apropiată de textele ordonanțelor de urgență emise de guvern Ciorbea. Cum va putea impune Radu Vasile deputaților acest lucru cînd, senator și lider marcant al celui mai puternic partid de guvernămînt, nu l-a putut impune colegilor din Senat? Ordonața privind modificarea Legii Administrației Publice Locale a căzut în Senat, iar Ordonața privind modificarea Legii invățămîntului a fost adoptată într-o formă care restrînge drepturile minorităților de a învăța în limba maternă. Să fi uitat Radu Vasile că tocmai el a condus ședința Senatului în momentul în care se discutau articolele de lege privind drepturile minorităților de a învăța în limba maternă? Să din această poziție a admis cererea opozitiei de rediscutare a unui articol, după ce fusese deja votat, ceea ce a făcut ca într-o jumătate de oră el să fie adoptat într-o formă exact opusă, defavorabilă minorităților?

Optimismul premierului și înțelegerile lui sunt de învidiat. El a remarcat că discursurile parlamentarilor „s-au menținut pe o linie constructivă chiar și acolo unde au fost critici”. S-a angajat în final să respecte termenele precise din program, să nu gresească, iar dacă acest lucru se va întimpla, „vor pleca singuri”.

Noul guvern („al soluțiilor simple”, după cum i-a recomandat Varujan Vosganian să fie) a primit aşadar votul de încredere. Dar și un avertisment serios din chiar partea coaliției la guvernare. PNL va monitoriza acțiunile economice ale guvernului. PAR î-a pus în vedere că nu mai este un guvern experimental, „cum a fost guvernul Ciorbea”, ca atare nu mai are voie să gresească. Iar Partidul Democrat, prințul din reprezentanții săi, a ținut să-i reamintească premierul, parafrazînd o celebră vorbă, că „de la încrederea deplină pînă la neîncredere” nu este decît un pas.

Pe 17 aprilie, în chiar timpul slujbei de prohodire a morții lui Hristos, creștin-democratul Radu Vasile și miniștrii săi au depus jurămîntul în fața președintelui României.

electorală a CDR nu s-au folosit mașini furnizate de Sever Mureșan • Alina Ciceu, actualul director al FRD, declară că „documentele privind controalele efectuate la încheierea campaniei electorale, precum și cele referitoare la balanța financiară au fost definitivate, iar rezultatele acestora sunt publice” (Libertatea, 13 aprilie) • Serviciul de presă al Ministerului de Interne face precizări în legătură cu afirmațiile referitoare la trenarea procesului lui Sever Mureșan, după arestarea și trimiterea acestuia în judecătă (Cronica Română din 15 aprilie). Desfășurarea procesului a intrat în competențele puterii judecătoarești, nici Președinția, nici Executivul și nici Parchetul nefiind în măsură să intervină în vîreun fel. „Punerea în libertate a inculpățui în baza unui viciu de procedură, generat prin fals, a fost criticată public, în repetate rînduri, de ministrul de Interne. La rîndul său, președintele Emil Constantinescu a criticat în termeni categorici, la sedința de bilanț din acest an a Ministerului Justiției, modul în care se desfășoară judecarea cauzelor privind acte de corupție sau mari fraude” (ALICE TAUDOR)

REVISTA PRESEI

Actuala putere neagă amestecul lui Sever Mureșan în campania electorală a CDR

ganizație independentă neguvernamentală, nepartinică, înființată în noiembrie 1992 la inițiativa lui Emil Constantinescu. În vizinătatea autorilor articolului, acest fapt ar explica și ritmul lent în care se desfășoară procesul postului director al Bancii Dacia Felix. Din documentul reprobus de *Libertatea* reiese că valoarea totală a implicării Grupului SM Invest în campania electorală a CDR, a fost evaluată la 41.448.349 lei, constînd în furnizarea de autoturisme, material publicitar și produse alimentare. Unele din firmele care apar în document s-au desființat, iar în altele Sever Mureșan nu mai apare ca acționar. Deși, în conformitate cu Legea 27/1996, „implicarea Grupului SM Invest în campania electorală a CDR nu a făcut legal, Sever Mureșan a refuzat orice dialog” • Petru Berteanu, consilier de stat la Președinție și fost director de imagine în campania candidatului CDR, a negat existența vreuniei legături între FRD și Sever Mureșan, precizînd că s-a permis o ofertă de finanțare din partea SM Invest, care a fost însă refuzată, aflăm din Adevarul, 14 aprilie. Același cotidian informează că George Huiu, consilier de stat la Președinție, fost director-adjuncț al FRD și component al staff-ului largit al candidatului CDR la Președinție, a declarat că FRD a primit produse alimentare și mașini din partea PANIRO (firmă aparținând Grupului SM Invest), pentru care s-au încheiat de fiecare dată procese verbale. George Huiu mai precizează că în nici o activitate din campania

NICULAE RĂDULESCU DOBROGEA

Agresorii bucureştenilor

Sîntem agresaţi în continuu. De insti-tu-i, de persoanele de lîngă noi, de noi însînse. Mai mult sau mai puţin conştient. Adesea premedită. Şi, de multe ori, sub privirea aproape neputincioasă a autorita-tilor.

Lozincile de genul „după mine pot-pu”, „dăcă nu-l convine, ia-ţi maşină-nică”, „fac ce vreau la mine în ogrăd”, „să moară şi capra vecinului” ori „ce, ești tu mai despită ca mine!?” propovăduite uneori cu succes, pot oglindî mentalitatele primitive ale unora dintre conceităţile noştri. Cu nonşalanţă, cu arăganţă şi, cred unii, chiar cu o justificată motivaţie.

Poate cel mai grav este faptul că aceia care ar trebui să vegheze la sto-parea anomalialor din jur sănătăţii de-dăştii, ori neprincipuţi, ori mînjiţi. Sau, cîte ceva din fiecare.

Continuă distrugerea premeditată a arborilor

Ce putem spune despre o doamnă care cojeşte toţi cei nouă arbori viabili, cu vîrstă de peste 50 de ani, din jurul casei, ca, după ce aceştia se vor usca, să-i tăie, motînd că pot cădea? Toate astea fără a avea vreo aprobare a autorita-tilor de resort pentru „lucrare”. Iar cînd i se atrage atenţia, de către vecinii revoltăti şi de către un inspector sesizat, nu ezită să utilizeze un vocabula-ler de mahala, deşi domiciliul undeva la ţosea, pe strada Grigore Mora... I-am povestit despre oxigenul pe care-l generează copaci, de umezeala şi umbra pe care le fac vara aceştii străjeri verzi, dărî împuñări ai urbei, despu-ru lor antipoluant. În miertea doamnei cu pricina, și nu numai, copaci fac doar frunze, umbră şi pot cădea peste oame-ni, case sau automobile... Credeti că a-menda, primîta şi contestaţi chijibuză-reste de un avocat, după ce în prealabil s-a recunoscut vinovată, îi va schimba mentalitatea?

Cum putem reacţiona în faţa unor alii corespondenţi de-a „doamnei” de mai sus, care tăie copaci pentru a-şi pune automobilele pe spaţiile verzi? Oare somajile sau procesele verbale aplicate celor din zona de lîngă ţcoală nr. 108 din Berceni sau automobilistilor ce parchează pe strada Izvorul Mureşului, celor de la Fundaţia „Ghica”, care au sacrificat copaci şi o arie dintr-un parc pentru un parcj pe Calea Victoriei colj cu str. Nicolae Iorga, sau celor din Bd. 1 Mai nr. 315, Bl. II, care tăie arbori şi vor să betoneze spaţiul verzi pentru „isolări hidrofuge” ce vor folosi şi ca suport pentru susţinerea a trei automo-bile parcate lîngă bloc, ajută cu ceva pe bucureştenii frustraţi de confortul citorvă arbori? Credeti că eventualii puietii planta-ji în compensaţie vor acŃoana şi contrabalansă, cu efecte imediate, calitatea aerului diminuată de gestul acestor oameni? Oare ADP-urile şi Ser-viciul de Parcare al Primăriei Capitalei nu ar trebui să constate ce e pe teren, în-nainte de a da asemenea aprobări?

Şi firmele străine şi-au „adaptat” stilul de lucru

Dar ce să spui de comportamentul unor firme de de marcă precum „McDonald's”, „Shell”, „AMOCO” sau „Daewoo”, care tăie vegeta-ja zonelor unde şi-au instalat interesele (cu nepon-tenţă mai marilor Primăriei), „lăsînd” să replanteze sau să compenseze pagube-le aduse mediului ambient?

Ce să mai povestim cetă-tenilor SUA despre unii parteneri români de afaceri care agreseză fonici şi strezează vecină-tăile lor, în mod ilegal, aşa cum proce-dează conducerile postului de televiziune PRO TV? Oare s-ar permite unor agen-ti economici din Occident sau SUA să-şi deschidă, la ei acolo, măcar o tarabă, fără a avea aprobările autorita-tilor locale?

DIN SUMARELE VIITOARE

- Interviu cu Nicolae Filipescu (sănătatea femeii – ultimele desco-pe-riri) şi Zigu Ornea (cazul Vianu)
- Mese rotunde la GDS: „Manifestările religioase în spa-ju universitar”, „Împreună pentru protejarea monumentelor Bucureştiului: autorita-ri şi societate civilă”
- Comentarii politici de H.-R. Patapievici
- Comentarii culturale de Andrei Cornea şi Gabriel Andreescu
- Institu-ile Danemarcei – reportaj de Rodica Palade
- Gabriela Adameşteanu: „Preşedintele riscă să-şi piardă electoratul ini-ial”
- Manualele de istorie – ancheta
- N. Rădulescu Dobrogea: „Zgomotul“

POLIROM

Serban Ionescu
Paisprece abordări
în psihopatologie

Gilles Ferreol (coord.)

Dicţionar de sociologie

Marcus Tullius Cicero

Despre divinaţie

(Edi-je bilingvă)

Aline Mungiu-Pippidi (coord.)

Doctrine politice

În pregătire:

Valeriu M. Ciucă

Michael Pollak

Comenzi la: CP 266, 6600, Iasi, Tel. & Fax: (032)214100; (032)214111; (032)217440
Bucureşti, Bd. I.C. Brătianu nr. 6, et. 7, Tel.: (01)6138978
Braşov, str. Toamnei nr.7, bl. 4, Tel. & Fax: (068)150318
E-mail: polirom@mail.dnts.ro

NOUTĂTI
aprilie '98

Lecţii de sociologie dreptului
Vienna 1900 - O identitate rănită

A fuma – afumare

Ce vină am eu, să pe lîngă mine alte cîteva sute de mii de concitădeni, să fiu supus zilnic fumurilor RATB-ului? Vă gîndi-ti, poate, la eşapamentul emană-tilor negre provenit, parcă, din atmosfera reconstruită a unor filme din perioada începutului epocii industrializării britanice; sau, poate, la ţigărieniul amestecului de motorină neconsumată de combustibile motoarelor proaste şi vechi, combinat cu perfidul oxid de carbon generator de necazuri respiratorii sau ale circula-iei sanguine? Nu, nu e vorba şi de aceste evidente şi acute rezultante grave pe care le generează starea tehnică, încă precară, a transportului în comun al bucureştenilor. E vorba de fumurile alburii-nesănătoase provenite din ţigăriile a pestei jumătate din ţoferii acestor institu-ii. Aceştii amplio-ati tineri (care fumează, conform ultimelor statistică, în proporcie de peste 55%) ai celei mai mari întreprinderi din Bucureşti exprîr aer nociviza(n)t, pasîndu-l, pe parcursul traseelor zilnice, unor pasageri nefumători, printre care femei gravide sau copii.

Cum este posibil ca şefii RATB să dorească să ajungă la standardele lumii civilizate, din punctul de vedere al performan-elor transportului în comun, fără a se gîndi şi la gradul de disconfort oferit de angaja-ii lor acelora de pe urma cărora îşi cîştigă existen-ă? Aici am putea aminti şi numărul decibelilor difuzoarelor din vehiculele moderne puse, de cele mai multe ori, la anormale şi stresante intensită-.

Nu s-a promulgat încă nici o hotărîre din partea Primăriei, a Ministerului Sănătă-ii sau al Protec-iei Mediului. Şi, uite-ăsa, nu mai coborîm de pe podiumul topurilor sinistre ale statis-iciilor continentali.

Daca dăm crezare ultimelor cerce-ări sociologice, prin care s-a constatat că la noi peste 60% din medici fumează, e clar care e sansa unei ini-iative sanitare de a scăpa de acest indicator al nivelului nostru de civiliza-ie...

lar dacă ne luăm după sutele de muri, mai mult sau mai puţin aruncate unde trebuie, din incintele ministerelor

Austria cere vize pentru români

PS
pe scurt

Pe 11 aprilie, ministrul de Interne austriac, Karl Schogl, a cerut Ungariei şi Cehiei să introducă vize de intrare pe teritoriul lor pentru cetă-tenii români. Schogl consideră că 50% dintre persoanele care trec ilegal grani-ile ţării sale vin prin Ungaria şi sunt, în majoritate, români. Diploma-ia maghiară a declarat, în legătură cu pozi-ia Austriei, că o astfel de măsură este inaceptabilă. Un punct de vedere asemănător a avut şi UDMR.

MAE de la Bucureşti a dat publicitatea un comunicat în care îşi afirmă surprinderea fa-ă de declara-ia ministrului austriac. Nu este firesc ca, pentru faptele unui număr mic de cetă-teni, să se îngădească dreptul de liberă trecre a tuturor cetă-tenilor români, afirmă MAE. Partea română crede că fondul problemei nu este legat de existen-ă sau inexisten-ă vizelor, ci de eficacitatea măsurilor de control al migra-iei ilegale care sunt luate de către ţările de provenien-ă, de transitz şi de destina-ia. România a luat şi va luta în continuare măsuri riguroase pentru stoparea fenomenului, atunci cînd acesta îşi are originea pe teritoriul ţării noastre, spune comunicatul Ministerului de Externe. (D.H.)

puse să ne protejeze sănătatea şi mediul ambiant – „rămîne cum am vorbit!”.

Mai poate fi stăvilită poluarea sonoră?

Amplificarea numărului alarmelor automobilelor a ajuns să irite atât de mult popula-ia bucureşteană, încit trebuie să se întreprînse ceva.

Dintr-un sondaj personal efectuat printre colegi şi cunoştin-ă, nu există bucureştean să nu fie deranjat, de cîteva ori pe zi şi de cel puţin două ori pe noapte, de strîngînţa instală-ii „de pa-ză” ale posesorilor de astfel de dispozitive. Şi, tot dintr-un fel de sondaj efectuat printre cei cărăi li s-a spar maşina, a reieşit practic inutilitatea acestui sistem, pe care hojii autohtoni l-au lăsat în considera-ie doar la început.

Pînă şi cîinii şi pisicile se amuză de sirenile nocturne. Lîngă imobilul în care stau, avem un cîine care se distrează pornind alarmă unor maşini parcate. Indiferent de oră. Urmele labelor de pe husa automobilului vizat stau mărturie...

Iar dacă punem în balan-ă şi dispozitul conducă-ilor auto fa-ă de în-stiutu-ul „claxonat interzis” de pe teritoriul bucureştenilor, vom putea constata încă o dată criza de autoritate administrativă a deciden-ilor noştri.

Am putea discuta şi despre aberan-tele aproba-ri de amplasare a unor res-taurante la parterul unor imobile de locuit. Cine e oare cointeresat de asemenea ini-iative?

Dacă se continuă actuala agresare a bucureştenilor, situa-ia devine tot mai gravă, ştiut fiind că, actualmente, ei trăiesc cu 2-3 ani mai puţin decât media pe ţară!

Bucureştiul mai avea, în 1989, 12 metri pătra-ji de spa-ju verde pentru un locuit, în locul unui minimum necesar de 20 de metri. În prezent, există ceva mai puţin de 5 metri pătra-ji/bucureştean! Tendin-ă de extindere a betonului, în detrimentul naturii şi al sănătă-ii noastră, continuă.

CITITORII DIN STRĂINATATE

Se pot abona la revista „22” achitând la redac-ia (Calea Victoriei 120) costul abonamentului sau depunîndu-l în conturile deschise la Banca Comercială Ion Tiriac S.A. Bucureşti, Str. Doamnei nr. 12 (mentionind CODUL SWIFT: CBITROBU): (pentru dolari) în contul 4024009230, pentru marci în contul 4024009231, pentru franci francezi în contul 4024009235, pentru lire sterline în contul 4024009232, pentru franci elve-ieni în contul 4024009233, pentru lire italiene în contul 4024009234 sau (pentru orice fel de valută) trimînd un cec (money order) pe adresa: Revista „22”, Calea Victoriei 120, cod 70179, sector 1, Bucureşti, România.

Pentru a nu se reține un comision foarte mare de către banchi, rugăm abona-ii cărora să se fac prin cec (nu virament) să se facă prin cecuri plătibile în SUA şi exprimate în dolari SUA sau prin cecuri exprimate în marci germane şi plătibile în Germania.

	1 an	6 luni	3 luni
- Europa	80 \$	40 \$	20 \$
- Occidentală	140 DM	70 DM	35 DM
și Israel:	500 FF	250 FF	125 FF
	140.000 LIT	70.000 LIT	35.000 LIT
	56 £	28 £	14 £
	100 CHF	50 CHF	25 CHF

- Ungaria, Polonia, Cehia, Slovacia, Slovenia: 40 \$ 20 \$ 10 \$
- SUA, Japonia, Australia: 100 \$ 50 \$ 25 \$
sau echivalentul în orice monedă convertible.

Revista „22” anun-ă exclusivitatea difuzării sale în străinătate. Difuzorii de presă neau-itoriza-ii de redac-ia (inclusiv RODIPET) vor trebui să răspundă conform prevederilor legale.

MIHAELA MIROIU

(De)formatorii de opinie

Teama de democrație este adeseori argumentată ca teamă de tirania majorității. Mai rar, un astfel de argument vizează altă tiranie: cea a presei. Ambelor tiranii se instituie în societățile cu democrații neliberale, immature, caracterizate prin minimalism civic, exercițiu redus al toleranței, lipsă de respect pentru minorități (inclusiv pentru cele politice, în sensul participării la decizie, cum este, de exemplu, cazul femeilor). Această din urmă minoritate plătește greu prețul celor două tiranii: a majorității și a presei. Prima dintre ele îi micșorează sănsele la cariere performante, o marginalizează civic și politic. Cea de-a doua (a presei) creează imaginea care alimentează și justifică sexismul adinc al societății românești. Dacă împotriva rasismului, antisemitismului, naționalismului șovin se găsesc destule organizații și destule persoane publice să protesteze, în privința sexismului trăim într-o vinovată conspirație a tăcerii. O conspirație care afectează imaginea unei jumătăți din populația României, și drept, jumătatea anonimă, ignorată și adesea disprețuită și discriminată. Ea se compune din mamele, fiicele, colegele de școală și de serviciu, prietenele, iubitele, vecinele sau măcar din concrețitatea sexiștilor.

Mai mult sau mai puțin întimplător, articolul lui Cristian Tudor Popescu *Femeia nu e om*, apărut în 10 martie în *Adevărul literar și artistic*, este unul dintre cele mai tipice pentru stadiul civilizației românești actuale, inclusiv pentru cel al presei românești. Un student îmi spunea că ar trebui să ne simțim privilegiati că putem cîsa ceva la sfîrșitul secolului XX. Avea dreptate. Pare ireal să mai găsești jurnaliști a căror cultură pe probleme de gen social este una tipică pentru secolul XVIII, înainte de apariția primelor lucrări de teorie filosofică și politică în care se abordează problemele drepturilor femeilor ca drepturi universale ale omului (Condorcet, 1790; Mary Wollstonecraft, 1792; T. von Hippel, 1793).

Enunțurile articolului lui Cristian Tudor Popescu fac parte din arsenalul „sexismului anistoric“, cel la care recurg în discursurile publice românești mulți jurnaliști, eseisti, politicieni. *Femeia nu e om* este doar unul din chipurile sindromului mai larg al lipsei de cultură științifică, civică și politică în privința problemelor de gen. Privilegierea acestui articol în pagina de față se explică prin două merite: este unul dintre cele mai esențial sex-articole din cîte ne e dat să citim și aparține unui jurnalistic care, în virtutea intuiției, spontaneității, talentului, dar și a lipsei de autocenzură, face delicii telespectatorilor și cititorilor. Cristian Tudor Popescu este, indiscutabil, un foarte important formator de opinie a publicului românesc.

Iată care este oferta sa de imagine în privința categoriei din care fac parte cititoarele, telespectatoarele, profesorale, colegele, prietenele și membrele familiei sale, inclusiv cea căreia îl datează ivirea pe lume.

a) Femeile sunt ființe neumane și infantile. „De o <i>specială beneficiază doar ființele umane care nu au statut ontologic deplin“ (copiii și femeile). „Femeia este astăzi de deosebită de masculul uman, încă pare că aparține altor specii, eventual extrapămîntene“. La prima vedere, am putea deduce că este vorba despre diferențele anatomice pe care nu le neagă nimici. Cu adevărat sătem înzestrat cu aparate reproductive diferite, cu roluri reproductive diferite. Aceste diferențe nu spun nimic nici

despre inferioritatea sau superioritatea femeilor, nici despre apartenența la altă specie decît cea umană. Prin urmare, doar pe baza lor nu se poate constitui legitimitatea alungării din specie. Nici un sexist serios nu spune că femeile sunt mai putin oameni, suboameni sau extraoameni fiindcă au ute, ovare și sini. Nici o inferiorizare sau excludere nu se poate face pe anatomic. C.T. Popescu intuiție bine acest lucru. Atunci discriminarea trebuie să se fondeze pe altceva: capacitate de raționare inferioară, imposibilitatea de a opera cu raționamente și lipsa de discernămînt. Analog, aceste argumente sunt folosite de către răsiști și de către coloniști despre barbari. Autorul își fundamentează „filosofia“ excluziunii ontologice, în ultimă instanță, pe inte-

• **Dacă împotriva rasismului, antisemitismului, naționalismului șovin se găsesc destule organizații și destule persoane publice să protesteze, în privința sexismului trăim într-o vinovată conspirație a tăcerii • Articolul lui Cristian Tudor Popescu *Femeia nu e om*, apărut în 10 martie în *Adevărul literar și artistic*, este unul dintre cele mai tipice pentru stadiul civilizației românești actuale •**

Enunțurile articolului lui Cristian Tudor Popescu fac parte din arsenala „sexismului anistoric“, cel la care recurg în discursurile publice românești mulți jurnaliști, eseisti, politicieni •

lect: „femeia a fost înzestrată cu arma fecundității, mult mai eficientă decît inteligența pentru supraviețuirea în condiții ostile“.

b) Femeile nu gîndesc și comunică în coduri specifice regnului animal: „oricăd de diferețe ar fi ca intelect, vîrstă și infățisare, capătă un aer comun, de specie, seamănă între ele, aşa cum ni se pare că toate pisicile seamănă, sau găinile“. Neputind să tacă, dat fiind că sunt incapabile de comunicare rațională, „doar femei... vor recurge imediat la limbajul și conceptele minimale de contact ale altor specii“, căci mintea lor este „mînte colectivă, un covor psihic în ale căruia noduri se află individuizii femele“... „femeile, de fapt, nu gîndesc. Cu excepția de rigoare, la fel de dese ca pinguinii albaștri, ele mimează gîndirea omenească“.

c) Ceea ce trece drept gîndire, dacă dincolo de zgromotul pe care îl produc se află ceva, este, în cazul femeilor, o activitate aproape mecanică. Ele nu produc raționamente, ci imprumută expresii, prefabricate întregi de „gîndire“, pe care doar le debitează, fără să prîncepă ce se întâmplă în mintea lor: „nici femeia nu știe ce se întâmplă cu adevărat în capul ei“. Cu același tip de argumente, adepta cartezianismului au exclus animalele ca subiect al moralității pe motiv că ele nu suferă fiindcă nu știu că suferă.

d) Proba indubitatibă a incapacității epistemice femeiei este aceea că femeile nu au făcut nimic în istorie: „De la sine înțeles, istoria este privată ca o istorie a bărbaților. Bărbații fac filosofie, știință, istorie, politică. Bărbații inventează, decid, gînesc sau cîștiagă. Femeile doar îi însofecă“. Enunțul de mai sus este, în mare, descriativ corect pînă în urmă cu o jumătate de secol. Lumea era populată cu o mulțime de autorități tip Cristian Tudor Popescu, dar care mai aveau și puterea să blocheze normativ accesul femeilor la toate aceste sfere. Ca să nu riste nimic, se există de altă dată interzecție femeilor accesul la educație, la profesii și la vot (cu foarte mici excepții, de exemplu, în secolul trecut aceste blocăjă au fost eliminate doar în Noua Zeelandă și Australia). Dar, sub presiunea acestor „ființe acefale“, interdicțiile au fost abo-

ANUL VII nr. 408
10 martie 1995

Săptămânal de cultură și atitudine

ADEVĂRUL

Redactor șef: CRISTIAN TUDOR POPESCU
literar și artistic

Redacție: București - Rusăuia, Poza Presei Liberă nr. 1, telef. 222.31.45. E-mail: addevar@zeta.ro, WWW: <http://www.zeta.ro/addevar/index.html> • 16 pagini - 700 lei

Femeia nu e om

E

În spatele acestor fizice psihologice și sociale, nu se ascund o lăsată, o șansă, o posibilitate de a se dezvolta și a se exprima. De asemenea, doar în cîteva cazuri, femeile pot să devină independente și autonome. Totuși, există oameni care nu au înțeles să se dezvolte și să se exprime.

Înțeles, deoarece, în cîteva cazuri, femeile pot să devină independente și autonome. Există oameni care nu au înțeles să se dezvolte și să se exprime.

Așa să se exprime, și în cîteva cazuri, există oameni care nu au înțeles să se dezvolte și să se exprime.

C.T. Popescu, fiindcă săracia cu duhul dă acces femeilor în împărtăția cerurilor, iar inteligența virilă creează probleme de comunicare cu divinitatea.

Puțin mai multă atenție dată literelor biblice l-ar fi făcut pe autorul articolelui să citească în *Facerea I*: 27 că Dumnezeu a făcut om după chipul și asemănarea Sa, iar că acest om în care se oglindeste divinitatea era alcătuit din parte bărbătească și parte femeiască. *Tseila* (coastă) în ebraică veche înseamnă „parte“. Tot la o lectură mai atentă, oricine bagă de seamă că numele Eva și cel dat de Adam părții femeiescă după cădere. De atunci a început practic, în tradiția iudaică, istoria patriarhatului. Bărbatul la femeia în stăpînire în primul rînd prin numire. O delegitează ca autoritate epistemică. Puțin mai multă atenție dată spiritului Evanghelilor i-ar fi făcut pe Cristian Tudor Popescu și pe toti cei pe care îi întrupează să nu mai confundă „sărăcia cu duhul“ cu prostia. Căci nu „sărăcia în duh“, în sens de modestie intelectuală, umilință, măsură, lipsă de trufie epistemică, o are în vedere autorul articolelui *Femeia nu e om*, ci prostia în cel mai neechivoc sens.

Dacă autorul crede ceea ce a scris, îi propun să facă o organizație puternică în care să coaguleze sexiștii din România (indiferent că aceștia sunt femei sau bărbați) și să încearcă o înțoarcere serioasă la tradiția patriarhală: să interzică educația femeilor, inclusiv alfabetizarea lor, să le retragă drepturile civile, să le interzică prezența publică, să le închidă în gineceu cu scopuri pur reproductive, sexuale și menajere. Dacă nu crede ceea ce a scris, îi propun să militeze pentru includerea sexismului ca delict în cadrul deontologiei jurnalistică și să reflecteze asupra consecințelor pe care le au atitudinile sale ca formator de opinie situat, deocamdată, pe poziția „vrem democrație, dar nu și pentru femei“.

Colecția BABEL

André Pieyre de Mandiargues
MARGINEA

Premiul Goncourt 1967

Jan Potocki
MANUSCRISUL GĂSIT LA SARAGOSA

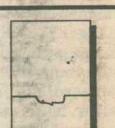
2 volume

Lawrence Norfolk
DICTIONARUL LUI LEMPRIÈRE

2 volume

Paulo Coelho
ALCHIMISTUL

ediția a II-a

Comenzi: C.P. 26-38 București

SRI – o instituție publică,

interviu cu COSTIN GEORGESCU,

Domnule director Costin Georgescu, vă rugăm să ne spuneți cum s-a restructurat SRI, în intervalul de la creare și pînă azi. În opinia publică planează încă suspiciunea că SRI continuă fosta Securitate.

Cum se știe, SRI s-a înființat, în baza unei legi adoptate de Parlamentul României, în anul 1990, o lege de funcționare care conferă deosebirea completă de fosta Securitate. SRI nu face anchete, nu arestează, nu are spații de detenție. Este o instituție care livrează numai informații factorilor abilități să ia decizii în stat, de la președintele țării, primul-ministrul, Parlamentul României, ministrul, prefecturi pînă la consiliile județene.

Adică acești factori de decizie solicită informații și dv. le furnizează?

Sunt două tipuri de situații: situații cind aceste instituții solicită informații punctuale și situații cind noi însine informăm asupra unor eventuale pericole privind siguranța națională a României.

Ce fel de informații livrează SRI și cui

Ce garanții există că cel care solicită informații nu le va utiliza incorrect?

Informațiile privesc numai siguranța națională a României. Concret: nu se solicită și nici noi nu livrăm informații politice. Sigur că informațiile pe care le livrăm noi intră într-un context general pe care în are la dispoziție factorul de decizie respectiv. El are informații și din aparatul propriu, iar cu informațiile venite de la SRI poate să-și facă o imagine de ansamblu și să-și ia măsurile respective. De exemplu: de ce avem în țară foarte mulți imigranți ilegal? Pentru că sistemele noastre de protecție, în special la granile de est, de nord și de sud, sunt, la ora actuală, foarte permeabile, permîțând retelelor de imigranți ilegal să tranziteze România. Unii dintre ei chiar rămîn în România. România devine de multe ori o placă turnantă pentru imigranții ilegal. Problema s-a discutat în Consiliul Suprem de Apărare a Țării unde au fost stabilite o serie de măsuri. V-am dat un exemplu de informație și modul ei de utilizare. Sigur că suntem și informații punctuale, ca, de pildă, atunci cind, întîmplător, aflăm că o firmă care a intrat în România cu dorința de a spăla bani murdar încearcă la FPS să pună mină pe pachetul majoritar al unei societăți comerciale. Într-o astfel de împrejurare, noi informăm FPS care, desigur, își ia măsurile ca să verifice acea firmă. Sunt, de asemenea, informații pe care le folosim împreună cu Poliția sau cu Vama. De exemplu, suntem o serie de informații pe care le avem privind intrarea în țară a unor produse cu eludarea taxelor vamale și a fiscalității, situație în care informăm imediat pe cei de la Vama și împreună rezolvăm cazul respectiv. Au fost citeva cazuri, as putea spune chiar spectaculoase în acest sens.

Se reîntoarcem la structurarea SRI.

O instituție de felul acesta – și nu numai la noi, ci și în țările occidentale – se află într-o permanentă restructurare. De ce? În primul rînd pentru că trebuie să răspundă problemelor care apar în domeniul asigurării siguranței naționale a unei țări. Mereu, metodele celor care atentează la siguranța națională se schimbă. Apar mereu per-

cole noi: spălarea banilor murdar sau traficul de droguri sau de imigrație ilegală. Au apărut pericole legate de activitatea bancară, de la care se caută să se obțină credite fără acoperire, cu acte mai mult sau mai puțin curate. Acest fapt presupune ca și noi să fim în stare să răspundem la fel de competență pe cit săn și cei care atentează la siguranța națională. Aceasta nu o putem face decât cu oameni de o specializare foarte înaltă. Astăzi, informația trebuie să meargă foarte rapid, de la sursă și pînă la cel care o folosește; apoi, informația obținută pe parcurs trebuie verificată de oameni competenți, fiindcă nu pot să lucrezi la ora actuală cu amatori. Într-un serviciu de informații modern, ai nevoie nu numai de oameni competenți pe problemele de contraspionaj sau antiterorism, ci și de specialiști în materie, oameni cu două facultăți, cu o pre-

vedem că se măresc în țara noastră rețele teroriste, trebuie și noi să ne adaptăm, să ne mărim activitatea și să coordonăm în aşa fel încît să răspundă acestor pericole.

Toată lumea cind aude de spioni în România izbucnește în ris. Ce-ar fi de spionat în România?

Ne-am obișnuit din filme să vedem că vine un spion care schimbă un cifru la o casă de bani și cu asta întoarce soarta unui război sau a unei țări. Nu, lucrurile sunt mai complicate și mai prozaice. Există mai multe tipuri de spionaj. Există spionajul militar, cu care nu ne ocupăm noi, dar și spionajul economic. Noi suntem acum într-o perioadă de restrucțurare economică, într-un proces rapid de privatizare, în care, normal, sunt interese interne, dar și externe. Cine n-ar vrea ca despre obiectul pe care îl cumpără să dețină că mai multe date și, dacă se poa-

cine e vorba. Acest lucru l-am întîlnit și în Occident, nu e specific numai României. E o metodă a timpurilor moderne, utilizată și datorită faptului că informația, în acest moment, poate ajunge foarte rapid la individ. Folosind aceste canale care formează curente contrare intereselor unei țări.

Alături de aceste tehnici se utilizează și diversiunea?

Ce înțelegeți prin diversiune?

De exemplu: atragerea atenției într-o zonă, pentru ca în cealaltă să acionezi mai ușor.

Da, se întimplă. Se atacă, de pildă, și instituțiile fundamentale ale statului, atunci, acind persoane. Din păcate, în România lumea confundă de multe ori o persoană sau două cu instituția respectivă, și atunci, atacindu-se persoana respectivă, se lansează ideea atacului la instituțiile fundamentale ale statului. Or, de multe ori acest lucru poate fi periculos. Nu știu dacă e întîmplător sau nu, dar nu face bine instituțiilor fundamentale ale statului, în special în această perioadă decisivă pentru România. Este, fără indoială, o perioadă de răscruce, de sfîrșit de mileniu și început de mileniu. Practic, pentru România poate începe o nouă etapă, odată cu integrarea în structurile euro-atlantice.

Cine lucrează în SRI?

Să ne întoarcem tot la restrucțarea SRI. Puteți să-mi vorbiți de cadrele care ocupă structurile instituției dv.?

În primul rînd, media de vîrstă în SRI depășește cu puțin 36 de ani. Astă spune ceva.

Că adică, nu este o continuitate între vechea Securitate și SRI?

Absolut. Din fosta Securitate sunt și oameni competenți care au lucrat pe contraspionaj, pe probleme de antiterorism. Sunt și tehniștii, ingineri care numai astă au făcut o viață întreagă, oameni bine pregătiți, cărora nu ai ce să le reprozezi.

Cit la sută din vechea structură mai populează astăzi noua instituție?

Din fosta Securitate mai sunt 22,5%.

De unde se recrutează cadrele noi?

Cam 2/3, poate mai mult, aproximativ 70% din cadre se recrutează direct din viața civilă, absolvenți de facultăți care urmează apoi un curs de pregătire.

Dar cum se face? Se dă un anunț sau se racolează direct din facultăți?

Sunt mai multe metode. Noi urmărim tinerii care vedem că sunt buni, la terminarea facultăților. Mulți din ei și-au spus singuri. Depun la noi un CV, apoi avem discuții cu ei, că să ne dăm seama de motivația lor și dacă sunt pregătiți. De exemplu, trebuie obligatoriu să știe o limbă străină, să fie sănătoși, să aibă și puțin patriotism – poate pare desuet, dar trebuie totuși să-l aibă. Să fie cinstiți, să nu aibă antecedente penale, să fie echilibrați psihic, condiție care e foarte importantă și, nu în ultimul rînd, să aibă peste nota 8 la examenul de licență. Circa 30% îi pregătim prin Institutul Național de Informații, care este o instituție publică. Recrutăm elevii prin anunțuri publicate în presă. În toate ziarele centrale și locale am dat anunțuri, aşa încît avem și o concurență foarte mare. Anul acesta presupunem pentru sesiunea de admitere din toamnă că vor fi circa 12 candidați pe

• N. 22 februarie 1942, Craiova, jud. Dolj • Studii: Liceul „Nicolae Bălcescu” din Craiova (1960), Institutul de Construcții București (1967), Școala militară de ofițeri de rezervă (specialitate artillerie), Bacău (1968) • Activitate profesională: Inginer proiectant construcții (1966–1971); Inginer constructor (1971–1988); Inginer proiectant, director tehnic (1988–1992); director dezvoltare la Societatea „R” (1992–1996) • Activitate politică: membru PNL, deputat de Alba pe listele CDR (octombrie 1996); vicepreședinte Comisiei de apărare, ordine publică și siguranță națională din Camera Deputaților; coordonator al departamentelor funcționale ale CDR (din 1993) • Odată cu numirea în funcția de director al SRI a demisionat din funcția de deputat și din PNL.

gătire deosebită în economie, să incită să înțeleagă fenomenul respectiv și să stea să-l și contracarezze corespunzător. Vrem că mai mult să întărim în rîndul ofițerilor munca de analiză, dar astă presupunem și o pregătire corespunzătoare.

Referitor la acțiunea de restrucțare (mai corect spus, modernizare) a SRI, pot să vă spun că am desființat, anul trecut, centrele operative zonele. Erau niște suprastructuri regionale care cuprindeau mai multe sectii județene și care creaau, practic, un plus de birocrație, în drumul informației de la județ pînă la utilizator. Ele nu-și justificau existența.

SRI are un model predilect al unei instituții similare străine?

Nu pot să îi spun că este singur model. Dacă vrei, este modelul țărilor occidentale, dar adaptat la instituția noastră. În primul rînd, trebuie să luăm de la ei profesionalismul și ținuta morală a unui ofițer de informații, pentru că ținuta morală contează foarte mult.

Există în România mai multe tipuri de spionaj

Cum v-ati adaptat la noile pericole?

Am căutat mereu să creăm comportamente de lucru vizavi de pericole care sunt la adresa României. Adică, de exemplu, dacă vedem că se întărește activitatea de spionaj, trebuie să-ți mărești și să-ți organizezi corespondențator contraspionajul. Dacă

dar nu „la vedere”

directorul Serviciului Român de Informații

un loc, ceea ce înseamnă o selecție destul de severă. Ei fac 4 ani de facultate, primesc o diplomă; facultatea este atestată de către MEN. Încercăm acum să modificăm programa de studiu a acestor tineri în cadrul facultății, să-i apropiem cît mai mult de cerințele unui ofițer de informații modern și, în același timp, să le creăm și o poziție în societate.

Îl incurajă pe oamenii tineri?

Foarte mulți tineri, care au venit după '90 și care au 7-8 ani vechime, au în ultimul timp în posturi de conducere. Tinerețea nu este o calitate, dar e o sănătate. Foarte mulți oameni tineri, bine pregătiți, au promovat, uneori chiar în funcții de șefi de secții județene. Referitor tot cei tineri, căutăm să-i ajutăm să-și facă o două facultate, facultăți economice, de marketing, juridice, de tehnica de calcul etc. Creăm, de asemenea, facilități să-și dea doctoratul. Avem deja o serie de ofițeri care au titlul de doctor. De asemenea, încurajăm pe cei care predau la facultăți. Avem în cadrul SRI ofițeri care sunt cadre universitare, nu în SRI, ci la facultăți civile. Încurajăm acest lucru pentru că este nevoie de competență, de multă competență.

Salariile motivează venirea cuiva în SRI?

Din păcate, nu. La ora aceasta, salariile sunt extrem de mici și cel mai rău se resimte acest lucru la tinerii ofițeri, sublocotenienți, locotenienți, practic, la cei mai tineri. De altfel, nu numai la noi, ci în toată structura. Noi mergem pe absolut aceeași lege a salarizării de care beneficiază și Armata și MI, deci întreregul sistem de apărare și siguranță națională, care are un sistem de salarizare unic. De 4 ani de zile nu s-a beneficiat de nici un fel de majorare.

As vrea să vorbim în paralel dacă se poate desființa Legia siguranței naționale în relație cu restructurarea instituției.

În Parlament se află la ora actuală, dacă nu greșesc, la comisia de specialitate, *Legea siguranței naționale*. Este o lege apărută în 1990, înainte de Constituție, și, prin urmare, era trebuie adusă la cerințele Constituției României. În al doilea rînd, au apărut o serie de pericole pentru siguranța României pentru care nu există prevederi legale. Drogurile, traficul de armament și multe alte amenințări despre care în '90 nici nu stiam. După ce va apărea această lege, va trebui automat desființată *Legea de funcționare a SRI*, pentru că ea este un corolar al *Legii siguranței naționale*. Noi punem în practică *Legea siguranței naționale* pentru capitolurile care ne privesc pe noi și, din moment ce se modifică această lege, va trebui să se modifice corespunzător și legea noastră de funcționare. În această lege eu vreau să introduc un paragraf special, și anume, la terminarea mandatului, directorul SRI, cel puțin cîțiva ani de zi, chiar pe viață, să nu poată face politică. Tocmai pentru a rupe ideea de posibilitate implicită a SRI în politică.

Un director al unei asemenea instituții este depozitarul unor mari secrete, pe care le-a putea utiliza ulterior?

Nu „mari secrete”. Eu pornesc de la ideea că fiecare om este cinsit și că fiecare om crede în ceea ce face.

Numai că fiecare om poate să interpreteze altfel cîstea.

As spune altfel. Lumea știe că există depozitarul unor informații. Iar în cli-

pă în care faci politică, orice acțiune a ta poate fi interpretată într-un fel, astfel că, deși tu ești cinsit și nu folosești acele secrete sau acele informații pe care le deții, respectivul se gîndește că tu le folosești. Al doilea: într-o acțiune politică, tu, cînd discuți cu cineva despre care știi ceva, fără să vrei, te modelez și acționezi, în mod inconștient, în funcție de ceea ce știi. Și atunci, e bine să nu ai această posibilitate. Mi s-au dat exemple de la rușii sau din America: șeful CIA, Bush, a ajuns președintele SUA. La rușii era un regim totalitar în care partidul și Securitatea lucrau și controlau împreună, deci nu e un exemplu. Și nici SUA nu este exemplu de comparație, pentru că ei au o democrație consolidată și nu se mai pune problema suspiciunilor.

După ce va apărea și legea desființată a SRI, este necesar să apără o lege privind statutul ofițerului român de Informații, care trebuie să aibă o poziție bine determinată în societate, aşa încât să-i creeze și lui motivația, mindria că face parte dintr-un astfel de corp de ofițeri. În Anglia, dacă ești ofițer al Intelligence Service-ului, asta spune ceva. Nu trebuie să-i fie rușine că este ofițer de Informații, dar și faptul că este ofițer de Informații îi încumbe anumite obligații față de societate. Căut să imprim această idee la toate întîlnirile pe care le am cu tinerii ofițeri.

Dosare și manuscrise la SRI

As vrea să întrâm intr-o problemă mereu la ordinea zilei, cea a dosarelor. As vrea să-mi vorbiți despre modul lor de conservare. Unde se află, cite se mai află și cum sunt ele păstrate?

O parte din dosarele fostei Securități se găsesc la Armată, cele care priveau Armata, altele la Interne, care priveau Interne, altele se găsesc la Ministerul Justiției, iar altele la SIE. Cele care se află la noi, o mare parte sunt în București, restul în fiecare județ, în arhivele proprii. Ele sunt foarte bine conservate și foarte bine păzite. Au condiții bune de păstrare, iar eu, de cînd am devenit directorul SRI, am introdus, prin ordin, o metodologie internă prin care se prevede că accesul la aceste dosare nu se face decit cu aprobarea mea scrisă. Tocmai ca să evit orice fel de posibilitate și suspiciune că s-ar putea umbila la aceste dosare.

Atunci cum explicăți faptul că recent a fost pusă în circulație publică o filă din dosarul lui Ioan Ghise, primarul de Brașov?

De la Revoluție cîte au apărut în presă! Nu uități că atunci sediile au fost ocupate și o serie de dosare au fost luate. Apoi, dosarele au fost mutate, în perioada ulterioară, dintr-o parte în alta. E foarte posibil ca și unii din ofițerii de Securitate care aveau o serie de dosare în lucru să fi plecat cu ele acasă. E greu de reconstruit ce să intîmplă cu unele dosare. De astă, din '90 începând, mai apar din cînd în cînd file despre anumite persoane. În unele cazuri apar și falsuri. În cazul de la Brașov, am instituit o comisie de anchetă tocmai ca să lămușesc cînd a fost sustras documentul. Părerea mea este că e exclus să se fi intîmplat acum. Sanctiunile pe care le iau să sint atit de dure, că nu cred că cineva ar îndrăzni la ora actuală să „scoată” ceva dintr-un dosar. Sigur că, de multe ori, sint și legende, conform cărora cineva „are teancul de dosare”. La ora

actuală ele sint bine păzite și bine conservate. Aștept să se voteze legea în Parlament și cum va decide legea, aşa vom face. Noi nu sintem decit un depozitar, atît.

Dintre manuscrisele care au fost confiscate în timpul celebrelor percheziții, mai aveți? Există încă manuscrise ale scriitorilor?

Manuscrisele nu privesc siguranța națională. Cînd am venit, am avut o discuție la Comisia de cultură din Senat, cerind chiar eu această audiere, tocmai pentru a sprijini efortul SRI ca toate manuscrisele pe care le depistăm să le restituim celor cărora le apartin sau moștenitorilor lor legali. Această acțiune este în continuă desfașurare, am restituit și restituim în continuare și căutăm în continuare. Avem și acum manuscrise pregătite pentru restituire. Mai așteptăm, am dat și anunțuri în presă pentru această și ne face plăcere cînd găsim, cel puțin mie, face plăcere cînd pot să restituim cîte un manuscris celui în drept.

Vă rog să-mi vorbiți acum despre cazul Pacepa și Răceanu. Care este părere SRI despre reabilitarea acestor oameni care au fost condamnați la moarte? Nu s-a revenit asupra acestei pedepse, iar oamenii acestia nu pot veni în țară. Care este situația?

Aceasta este o decizie care nu ne aparține nouă, intrucît nu au făcut parte din SRI și nu avem nici o legătură cu aceste persoane. Decizia trebuie să fie o decizie politică, nu una tehnică. Noi suntem o instituție tehnică, nu politică, iar aceasta este o decizie politică care nu ne privește și nici nu vrem să ne amestecăm în aceste lucruri care nu sunt ale noastre.

Comunicare, colaborare, buget

Ce ne puteți spune despre comunicarea dv. cu societatea?

SRI e o instituție publică, dar nu este o instituție „la vedere”. Nu e normal ca directorul unui serviciu român de informații să fie o vedetă publică și să apară mereu în presă și la televiziune. El trebuie să-și facă datoria acolo unde este. Desigur, cînd sunt lucruri deosebite, trebuie să vină și să răspundă, după cum am făcut și noi atunci cînd au fost o serie de evenimente care priveau SRI. Dar nu la orice fleac SRI să țină o conferință de presă.

Cum colaborăți cu alte servicii?

E o colaborare internă, pe de o parte, care este absolut necesară, și avem o colaborare bună și cu Serviciul de Informații Externe, și cu Ministerul de Interne. Căut ca această colaborare să o ridic cît mai sus, din punct de vedere al profesionalismului, și pe plan judecătan, dar și pe plan național. Sint,

spun eu, deja niște rezultate bune, nu foarte bune, dar bune, și avansăm pe această linie. Din punct de vedere exterior, la ora actuală sint pericole globale care nu privesc numai o țară. De exemplu, terorismul nu afectează numai o țară, el este un pericol mondial, ca și traficul de droguri, de arme, imigranții ilegali. Aceste pericole mondiale nu mai trebuie privite ca amenințare numai asupra unei singure țări, ci asupra omenirii. Dacă vor fi tratate în acest fel, cred că și rezultatele luptei împotriva acestor flageluri vor fi mai adevărate. Și atunci e normal să colaborăm în față acestor amenințări „fără graniță”.

În cazul incidentelor din Germania, nu ați colaborat cu serviciul omolog dv. de acolo?

Nu, fiindcă noi nu lucrăm în străinătate. SRI lucrează numai pe teritoriul României. Nu suntem abilitați să lucrăm în afară și nici nu suntem organizați astfel încât să lucrăm în afară. Sigur că, dacă ni se cere ceva care se întâmplă pe teritoriul României, colaborăm, dar în situația Germaniei nu a fost cazul, pentru că era pe teritoriul german.

Cum se face controlul parlamentar asupra SRI?

Controlul parlamentar este executat de către o Comisie comună a Camerei Deputaților și a Senatului, compusă din deputați și senatori. Aceasta este o comisie permanentă, care își desfășoară activitatea numai pentru urmărirea activității SRI. În 1997, Comisia de control parlamentar a avut o serie de controale la sediile județene, unele anunțate, altele inopinate, la unitățile centrale ale SRI, și în special acolo unde se fac o serie de înregistrări, tocmai ca să vadă dacă totul se desfășoară legal. De asemenea, Comisia de control a audiat o serie de persoane din SRI, inclusiv pe mine, de mai multe ori, și a participat la analize de sfîrșit de an ale unităților centrale. De asemenea, va participa la bilanțul anual, de la sfîrșitul lunii aprilie, al înregulului serviciu. Lîngă raportul anual de activitate, iar dinăuntru, pe baza activității pe care am avut-o, vor prezenta Parlamentului un raport special al Comisiei. Pe lîngă Comisia parlamentară, am mai avut în 1997 și controale ale Curții de Conturi, care a verificat, pe lîngă sistemul central al SRI, și toate secțiile județene. Aici e bine de precizat că SRI nu trăiește decit din bugetul de stat al României. S-au făcut o serie de speculații, la un moment dat, că SRI ar avea și activități economice. Nu. Există, și e devarărat, o regie, în cadrul SRI, dar, cum se știe, regile lucrează direct cu bugetul statului.

Interviu realizat de
Rodica Palade

Scandalul Ghise

Primarul Brașovului, Ioan Ghise, care fusese acuzat pe 7 aprilie de președintele filialei locale a Partidului Liberal, Dumitru Buțan, că a fost informator al Securității, a fost audiat pe 16 aprilie, la cererea sa, de Comisia parlamentară de control a SRI. El a recunoscut că a informat Securitatea în legătură cu elevii libieni de la Liceul „Tractorul” din Brașov – unde era pedagog –, dar a făcut-o neremunerat și a fost obligat pentru că lucra cu străini. În continuare, a declarat că orice cetățean român ar fi trebuit

să facă la fel. Parlamentarii au cerut anchetarea modului în care angajamentul lui Ghise față de Securitatea a fost sustras din dosarul său de informator.

Primarul Brașovului leagă aceste „dezvăluiri” de scandalul din cînd Partidul Liberal. În 1996, Ghise a fost aleș primar pe liste PL'93 (partid care prin fuziunea cu liberalii lui Cerveni a creat anul trecut PL), iar acum face parte din grupul desprins din partidul lui Buțan și Cerveni care dorește să fuzeze cu PNL (D.H.)

PS
pe scurt

Liberalismul interbelic, liberalismul postrevoluționar

Pe 27 februarie, la GDS a avut loc lansarea cărții lui Stefan Zeletin *Burghezia Română. Neoliberalismul*, ediție îngrijită de Cristian Preda. Reproducem fragmente din discuția la care au participat membri ai GDS și reprezentanți ai partidelor de orientare liberală: Ioana Brătianu, Ana Sincal, Mona Musca, Alexandru Paleologu, Mihai Șora, Stelian Tănase, Costea Munteanu, Dan Cristian Comănescu, Adrian-Paul Iliescu, C.D. Zeletin.

Pornind de la tema cărții și a ineditului studiu introductiv, discuțiile s-au extins asupra unor aspecte generale și actuale ale liberalismului românesc.

Întâlnirea a fost moderată de Cristian Preda.

Stefan Zeletin – liberal sau socialist?

Cristian Preda: Așa cum știți, Stefan Zeletin este în genere considerat ideologul liberal prin excelență al epocii interbelice. Studiul care însoțește ediția de față este o analiză a felului în care opera lui Zeletin poate fi judecată, înțînd cont de reperele acestei tradiții născute în mod cert în Occident, și care poartă numele de *liberalism*. Analizându-l pe Zeletin din perspectiva istoriei intelectuale a liberalismului, am demonstrat că el nu a fost liberal, ci socialist.

Cred că avem de-a face aici cu o problemă mai generală: și vorba despre felul în care se revendică autorii români de la tradițiile intelectuale născute în Occident. Vă propun să discutăm ce sens are revendicarea politică de la liberalism, cum a fost ea construită în perioada interbelică, cum anume este construită ea de către ideologii liberali ai zilelor noastre? Cred că astăzi la un fenomen ciudat, care ar putea fi descris în felul următor: există o separație radicală a opțiunilor liberale românești, unificarea partidelor liberales fiind deocamdată doar un deziderat esuat. Dincolo de această disperare, există și o fragmentare teribilă a sensibilităților liberale exprimate de intelectualii români. E suficient să consultăm colecțiile revistelor *Polis* (dirijată de Călin Anastasiu) și *Sfera Politicii* (dirijată de Stelian Tănase) pentru a vedea în cîte feluri vorbesc azi intelectualii români despre propriul liberalism. În afară de aceste divizări, există în mod cert o separație radicală între politicienii liberali și intelectualii care se revendică, într-o formă sau alta, de la o ideologie liberală. E un fenomen destul de bizar, care merită o analiză lucidă.

Stelian Tănase: Zeletin a avut o poziție periferică în lumea politică interbelică. El s-a detașat, pe de-o parte, de tradiția socialistă, de modelul stîngii românești pus în circulație de Gherea, dar și de modelul care se afla, să spunem, la dreapta lui: linia Manoilescu și a extremității drepte; în fine, el s-a distins de linia Madgearu, de tărâțanismul în diferențele lui variante. Din cauza asta, Zeletin este greu de clasificat și de introdus într-o anumită tradiție serială, cum se însușește în culturile de tradiție. Propunerea lui Cristian Preda este incitantă și semnificativă pentru noi este că această tradiție și-a trimis astăzi, dincolo de acolada comunista de 50 de ani, semințele, iar cimpul politic este ocupat cam la fel.

Mi se pare important ca asemenea cărți să și producă dezbatări în spațiul public, pentru a face mai pregnantă prezența temelor liberale pe care Zeletin le punea în circulație, în ciuda faptului că soluțiile lui exprimă mai puțin tradiția liberală.

Cred că de numele lui Zeletin putem să ne servim foarte bine pentru a schimba puțin dezbatările românești actuale. Prezența masivă a extremității drepte în spațiul public românesc de astăzi prin mijii intelectuali pe care i-a avut nu ne lasă să ajungem la ceea ce ar trebui să fie dezbaterea publică. Pentru că liberalismul nu este o ideologie, ci are o valoare esențială, aceea de a fi aplicat la obiect, de a găsi soluții, de a fi în negocieri, de a lăsa mină invizibilă să lucreze asupra societății. Or, Zeletin în sensul acesta este o *rara avis*, pentru că tradiția românească este săracă în acest tip de gîndire. Ea este masiv intoxicață de naționalism, de autoritarism sub diferite formule, iar discursul etic este dominant, ieri ca și astăzi, în spațiul public. Avantajul unei apropierii de Zeletin este că putem să aducem lucrurile în planul unei discuții reale asupra societății românești, nu numai din cauza privirii lui liberale, dar și din cauza privirii lui sociologice.

Cristian Preda: Acuitatea și acuratețea privirii sociologice a lui Zeletin reprezintă, de bună seamă, una din notele discursului său. Dar această privire sociologică e, în opinia mea, una de expresie marxistă, căci Marx și Sambart sunt autori cititi cu atenție de Zeletin, și nu Tocqueville, cel mai sociolog dintre liberali secolului trecut.

C.D. Zeletin: Stefan Zeletin nu a fost liberal în funcție de reperele culturii politice occidentale. Dar ar trebui spus că Stefan Zeletin nu a fost însă nici socialist în sensul în care acest termen a fost folosit la noi în ultimii 50 de ani.

Mihai Șora: Manoilescu, corporatismul, se plasează în prim deceniu al patrulea, și nu în deceniu al treilea, așa că nu se poate vorbi de Manoilescu corporatism și de Zeletin, ca într-un fel de paralelism sincron. Eu cred mai degrabă că, în acest context, am putea să ne

gîndim la *Istoria civilizației românești* a lui Lovinescu, care face parte din același curent de idei care a dat naștere, la mijlocul deceniuului al treilea, acestor două lăcrări capitale pentru gîndirea politică românească.

Piatra de încercare a liberalismului – concurență

Adrian-Paul Iliescu: Cristian Preda evocă și face din asta un cap de acuzare, pe bună dreptate, atitudinea nefavorabilă a lui Zeletin față de concurență – cînd concurență este, în gîndirea liberală, un veritabil articol de credință. Cred că îi putem acorda circumstanțe atenuante lui Zeletin, căci nu sună sigur că ar trebui neapărat să raportăm această lipsă de simpatie pentru concurență a lui Zeletin la evenimentele „infecții sociale”. Liberalii de felul lui Zeletin au perceput un lucru: economia românească, și poate și societatea românească nu erau la un moment dat pregătite pentru concurență. Concurență e superbă, dar condiția e să nu fii handicapăt în această concurență; or, econo-

mia noastră era de multe ori handicapată, iar liberali ca Zeletin vedeau că nu putem concura. Și atunci recurgeau la soluții neliberale, ba chiar antiliberale, protecționiste și.a.m.d., – lucruri care s-au văzut și la case mari, în societățile cele mai liberale; deci nu suntem, nici aici, unici.

Cristian Preda: Cred că situația actuală î-i impune unui liberal să spună cam același lucru pe care îl spune Zeletin? Cu alte cuvinte: problema concurență și a stării handicapate a economiei s-ar putea să astăzi la fel? Ar fi paradoxal ca liberalii români să fie predestinați să opteze veșnic pentru protecționism, deci pentru o soluție antiliberă.

Ana Sincal: Deocamdată n-avem cum să ajungem la un liberalism adevarat, pentru că suntem într-o tranziție bulversantă.

Costea Munteanu: Evident, economia românească este vulnerabilă. Pe de-o parte, concurența, paradoxal, este o cale de înlăturare a vulnerabilității; pe de altă parte, protecționismul, la rîndul său, poate atenua vulnerabilitatea economiei. Ambelii cai pot avea un rezultat benefici din punctul acesta de vedere. Însă ele nu pot fi abordate omogen. Comportamentul politic diferă în funcție de partea componentă a organismului economic pe care o avem în vedere. Se pare că mai eficace este încurajarea concurenței acolo unde noi localizăm avantaje comparative. Pe de altă parte, protecționismul are și el acese virtuți, de salvare (deci nu neapărat de scoatere din aparatul competitiv internațional), acolo unde eventual aceste avantaje comparative sunt în stare potențială. Se poate dovedi că, în circumstanțe interne sau internaționale mai favorabile, activitățile respective pot deveni competitive. Eu cred că împrejurările existente nu permisă aceste lucruri. Și atunci, un protecționism circumstanțial, în special de timp, nu de metode, ar putea fi justificat. În funcție de avantaje, în structurile aparaturii economic românești, putem vorbi de un tip sau altul de instrument. În general, pînă spre anii '95-'96, un astfel de demers era obstrucționat de faptul că "prețurile mai aveau încă în compoziția lor o parte artificială, distorsionată". După primăvara lui '97 prețurile au fost curățate de astă ceva și atunci localizarea avantajelor comparative, cel puțin din punct de vedere metodologic, este mai ușor abordabilă. Acum va trebui probabil ca în breasla economiștilor să se reconstituie interesul pentru analize bine așezate.

Al. Paleologu: Eu constat, ca om bătrîn și parlamentar liberal, că ceea ce lipsește azi în România foarte mult este nu o instrucție doctrinară liberală, care se poate obține cu oarecare ușurință și accesibilitate, ci un anumit fel de a privi realitățile librale. Chiar în acțiunea parlamentului există o completă inadecvare în interpretarea fenomenului liberal prin excelență, care este viața parlamentară. Chiar și presa liberă refuză această înțelegere.

A fi liberal înseamnă nu atîr și consecvent cu o doctrină, cît a fi realist. Un liberal preferă întotdeauna realitatea idealului.

Costea Munteanu: A identificat liberalismul cu pragmatismul și un lucru destul de riscant. Pot fi liberal doctrinar, dar și pragmatic. Sau pot fi pur și simplu liberal dogmatic, ignorînd condițiile cu care ne confruntăm în alegerea soluțiilor politice.

Cred că există două tipuri fundamentale de a promova liberalismul. Ar fi, mai întîi, așa-zisii liberali de doctrină, în general intelectuali, care promovează liberalismul doctrinar, din convingere, deci „de drept”, și ar fi, pe de altă parte, liberali „de fapt”, de acțiune. Pe cei din urmă î-aș împărtă și la rînd lor, în două categorii: **liberalii de acțiune**, motivați de interesele economice pe care le au de prezentat, de conservat – exact cei care au acumulat averi, suport, prosperitate, în anii foarte lași de după '89, și acum au, indiferent de opiniile lor politice, interese economice care îi canalizează spre raportarea pragmatică pe baza principiilor librale, deci și liberali de interes, de acțiune; a doua categorie, care mi se pare cea mai prețioasă, este cea a **liberalilor prin devenire**. Mă refer la micii întreprinzători. Aceștia, în condiții în care economia românească caută să parcurgă drumul spre structurile economice de piată, încep de la zero experiența liberalismului: pornirea afacerii, dezvoltarea ei, dobîndirea prosperității. Ei nu au interese preconstituite. **Ei nu au doctrină și ei sunt liberali prin devenire.**

Ana Sincal: Da că nu te pliezi pe realitate, nu poți să mergi numai pe niște idei stricte liberale doctrinare, pentru că se creează un clivaj între cei care au putere de decizie în stat, chiar dacă au gîndire liberală, și într-o marea masă a populației. Deocamdată, este o perioadă în care există o intervenție mai mare a statului, tocmai pentru a putea traversa hiatusurile care există în economia românească și, în general, în peisajul nefericit al acestei tranzitii.

Liberalismul între tradiție și actualitate

Stelian Tănase: Acum e nevoie de un exod spre Occident al tinerilor, pentru că acolo vor învăța cum funcționează acea lume, de ce funcționează ea, de ce să randăm. Un astfel de exod s-a întîmplat la '48, pe unii din aceste categorii și cunoaștem, pentru că au influențat evenimentele politice. Dar nu-i cunoaștem pe cei cîteva mii, din aceleasi famili, care au fost în Occident și n-au intrat în politică, ci s-au intors la moșii și le-au modernizat. Ei au susținut reforma agrară, din principiu, nu din interes. Această construcție a unei elite lipsește astăzi.

Astăzi, gîndirea politică nu mai e liberală, iar liberalii se află în viajul realității, se vîltă de dificultăți, de „moșteniri”, de structura socială inadecvată, de colosii industriali, și nu realizează că tocmăi cu realitatea asta se luptă. La mijlocul secolului trecut, ei construiau o lume, impunând forme pentru că fondul urma să se umple în mod natural, în timp ce astăzi toată lumea se vîltă și nici măcar nu reușește să dea niște forme foarte clare. Cred că liberalii de astăzi trebuie să assume un proiect de societate românească care este capitalismul românesc, și să-l construiască în pofta blocărilor societății, în pofta situației în care suntem: analafatism, populație rurală, orașe distruse.

Adrian Niculescu: Constat că după revoluție este la modă și a reacționar. Cine nu este ultraconservator, ultra religios, cine nu umbă cu îtară, cine nu are un tată sau un altării simboluri și.a.m.d., cine nu are o simpatie pentru Horia Sima, mai ales printre studenți, nu are drept de ceteate. Iată, Zeletin ne învăță în anii '20 cum să fii o minte descupătată, un om al progresului, un om al unui liberalism social. Există această amprentă de stînga a liberalismului românesc care a creat, de altfel, și mari reforme: învățămîntul gratuit obligatoriu, cu 18 ani înaintea francezilor, libertatea absolută a pressei, confiscația la 1866, la cerință expresă a lui Rosetti care a fost ziarist în timpul lui Cuza etc. Ar trebui amintită această puternică amprentă, care a revenit în 1908-1910, cînd Partidul Liberal a devenit mai conservator și și-a pierdut din vigoare liberală, fiind apoi readus către curentul liberal de către Ionel Brătianu.

Pagina realizată de SANDU IORDACHE

Capitalismul românesc între integrare și apariții OZN

Rindurile care urmează le-am scris după refuzul admiterii noastre în NATO, în corespondență pe care o întrețin de vreo doi ani cu Ion Solacol, în Germania. Mi s-au părut actuale (mai ales cele referitoare la apetitul reformist al PD-ului, așa cum se întrevădează în reforma ratată de anul trecut, azi unilateral considerată ispravă a premierului Ciobea). De aceea le încredințez tiparului.

Dragă domnule Solacolu,

Vă scriu după un moment interesant în evoluția politică a țării: refuzul administrației Clinton în privința admiterii țării noastre în primul val în NATO. Am remarcat o serie de reacții cu adevărat de indignare și de umilire; oamenii se așteptau la ceva deosebit de la această acceptare, sperau ca după o asemenea ispravă să pornească pe ulițele patriei, în sfîrșit, celebri cîni balcanici cu nui mai puțin cunoșcuții covrigi petrecuți după cădă. Minunată imagine; de un cinism duios; să mai spună cineva că la poalele Balcanului nu se nasc idei politice majore. Una chiar asta este, cu cîini și cu covrigi. Mi-a fost dat zilele acestea să aud, la o masă ultrahermeneutizată, pe un om de cultură mărturisind că se simte stînjent cînd vede cum se practicează discriminarea la adresa românilor.

Drept să vă spun n-am dorit să intru în discuție, să o zgîndăr cu frumoasele idei că lumea totuși nu te pune în postura de ratat prin naștere, că Occidentul a depășit de mult aceste arhaisme medievale cu drepturi de familie nobiliară, și diferența față de ortacii de odinioară ai regelui Arthur ar fi doar aceea că aici innobilarea s-a extins peste popoare. Că nu există „comunitari” și „extracomunitari”, alianțe și mezelanțe, că dincolo de marginile vizei noastre de pe pasaport nu se află neapărat cei buni, deștepti, cei *come il faut*, cei detăsați de penibilele noastre încruntări morganatice și care nu zic de-a dreptul: „bă, Ghîță, vezi că ai izmenele rupte-n c...”, ci te privesc cu buavătoșă, îți cîn cel mult seminarii deștepte, în fine... Nu e politic, nu e bine, mirosă a Corneliei Vadim Tudor și chiar așa și este... știi asta, sătăcă de deșteptă că să pricep prea bine ce va să însemne cenzura în politică și rostul bunei gîndiri. De fapt, dacă mă scrutez bine găsesc multe resurse de admirare, de iubire, față de lumea apuseană, știu că acolo și democrația cu toate cele bune sau mai puțin, bunt ale ei. Nu sunt un autohtonizant, bunt a dreptății cumpănată între una și alta pentru că astă e jocul. Astă e miza lui filozofică și psihologică.

Diagnostic exact, adevăr de necombătut

Politica e fascinantă cînd devine o chestiune de rațiune, de inteligență: cînd este un ceva anume, practicat cu creierul și nu cu inimioara (sediu natural al demagogiei). Nici o nemocire nu s-a născut în lumea modernă altfel decît prin excesele de iubire în politică. Ce sătăcă marii dictatori, dacă nu niște creații monstruoase ale unei iubiri populare căreia luciditatea intelectuală nu-i aput face față?!

Așadar, piei Satană!

Și cu toate astea vă mărturisesc un păcat mărunt-măruntel: așadar, într-o bună dimineață, l-am ascultat, văzut păcătosul, pe marele „gurist” Vadim Tudor și parăcă m-a gîdlat ceva. Bineînțeles că mi-am alungat degrabă tentația vinovată cînd l-am auzit vorbind cu ironie groasă despre avantajele strategice și militare pe care le oferă Ungaria pentru NATO. Tot eu am revenit repede la politică și mi-am soptit în barbă că nu de așa ceva au ei neapărată nevoie, ci de un club democratic în care să fie „ei inde ei”, cum se zice, și nu ei cu alții. Să le dau dreptate! De altfel, hotărîrea definitivă, aidomă unui chepeng de fontă care și te lasă peste cap într-un tunel (al tranzitului), luată de administrația Clinton a fost corect diagnosticată de un vecin (toată lumea în România face politică) care zicea cam așa: „păi, dragă dom profesor, ce-ori zis americanii, i-a stată, mă tipări, că tot tropotii pe la ușile noastre, ia vedeti-vă de treabă”, și tot el mi-a spus cu un calm cu adevărat politic, „acu să știți că cam așa, uită și dumneata la ungurii ăștia, la Ungaria, is mai domni, mai de-al lor, doar nu o să se ingheșui ei cu niște cioclocleri ca alde noi la masă” (cuvîntul cioclocler vrea să spună în grai băնățean despre un anume careva ce vrea să se țină de dom, dar îi fluieră vîntul prin buzunări, unul din aia de își maschează cămașă cirpită pe la mineci cu vorbe frumoase și comportări ultracivilizate, care se văd de la o poştă că nu-i sint de potrivă, n.n.).

Diagnostic exact, adevăr de necombătut. Restul sunt sentimente. Adică stări potențial primejdiașe. Dacă trebuie ceva anume combătut în starea politică a națiunii în acest moment e tocmai această supraîncălzire sentimentală a admiterii în NATO care, odată ratată, a creat o stare de lehamite, și îngustat orizontul așteptării în tranzitie. În ultima vreme chestiunea cu admiterea a fost resimțită așa ca un fel de premiu de încurajare pentru perseverența pe șoseaua reformelor:

„strîngeți curea că nu o faceți zadarnic; uite, noi vă primim în NATO, voi suferiți cît se poate, că nu-i degeaba”.

Numai că primele suturi le-am primit de la doamna Madeleine, care nu se joacă, le cam zice pe sleau. Am urmărit toată povestea aceea de tip „telenovelas” din Portugalia: în prima zi doamna a îngroșat bine vocea și a stîrnit niște vocalizări din flancul sudic, a doua zi partitura Madeleine a urcat puțin spre lirismul unei mezzosoprană, dar numai pentru o bucată de vreme, nu o putea ține multă vreme așa: cintarea avea portativul altfel, era evident. La o altă întînire, de comemorare a planului Marshall, domnul președinte Clinton l-a remarcat din mulțimea de președinți pe al nostru și i-a mulțumit, a spus în AE (American English): „Mulțumesc, România”. Atunci mi-am spus: „hăit, dracă, ăștia nu ne bagă în NATO”.

Același sentiment a fost împărtășit și de alții, printre ei Livius Ciocârlie. Cu toate astea eu am mai sperat întrucătiva, dar astă mă privește personal; sunt iluziile mele science-fiction!

Visul de aur al românului este de extract ontologic social-democrat

În sfîrșit, cu asta am terminat-o, e rezolvat! Ceea ce ne așteptă după colț și reformă, cu asta nu-i de găsit, aici trebuie politică serioasă, nu timori, un pas înainte, un pas înapoi într-un val care să năucească pe urzui ăștia de bancheri care nu prea au sentimente și nici ureche muzicală. Ei sunt niște contabili a planetei lipsiți de imaginație (vorbesc de domnii de la FMI), ei nu recunosc frumusetea diafană a rațiunilor sentimentale extraeconomice, nu vor să considere fabricile niște azile de bătrâni tineri, nu consideră că prin curțile lor ai putea planta minunați arbori și florile ecologice pentru ca să stai la umbra lor. Nici nu vor, în lipsa lor de iluzii și reverii, în lipsa lor cronicii de imaginație, să credă că o fabrică e menită să producă altceva decât profit.

Numai că la noi, pe lingă problema de rezolvată cu NATO, s-ar putea să rezolvă în sens blind și împăciuitorist și problema cu trecerea la capitalism. Visul de aur al românului (mă iertăți, dar îl percepeți de extract ontologic social-democrat) e să capete subvenții și el să stea frumusel în umbra halei, pe lingă bătrâniu domisile strung, și să rezolve integrare și să mânânce semințe de floarea-soarelui sau de dovleac, în funcție de ce anume se găsește la poartă, unde adevărată capitaliști își comercializează produ-

sele dumnealor. Ar fi minunat, dacă am putea rezolva problema cu capitalismul în sensul acelor doamne cu fuste care vînd semințe, și noi să ne vedem mai departe de lucrurile grave care ne mînă lingă strung, sintetizabile în lozinca mobilizatoare: țării cit mai multă producție pe stoc! Acum, cînd mai toată Europa și-a văzut visul cu ochii și a devenit social-democrat, zic că a venit și la noi vremea pentru așa ceva; de altfel, acest lucru l-a și declarat răspicat Petre Roman, acompaniat în surdină de un ins ciudat care răspunde la numele de Ion: și el este pentru o Europă socială.

În sfîrșit, ceea ce și-a dorit se petrece pe alte meridiane: va veni și în România vremea subvențiilor, în așa fel încît domnii directori de IAS, strănici diriguiți de Triță Făniță, să poată păși cu gravitate pe lingă staulele de stat în care viaței de stat infuiează de stat, pe urmă să poftescă pe cutare bărbăți de stat ca să petreacă în camere de stat din case pentru protocoale de stat în care să binevoiască a bea vin de stat din paharele statului. Si toate aceste visuri de aur să sfîrșească în tîlnă unei vile particulare, a cărei apariție în decorul rural sămană ibitor cu OZN-ul acela ce s-a arătat pe seară unui polițist la marginea unei șosele, de pe lingă o comună, nu departe de Brăila.

Chiar așa, vîile astea social-democrate răsără nu știu de unde la umbra subvențiilor menite să ne protejeze eficient.

Așa și cu problema pămîntului; acu am priceput cum stăm cu soci-al-democrația PD-ului, binecuvîntată de organismele ei cele mai de văză la nivele ecumenice: așadar, un nou hotărîră pămîntului către exploataitori: de ce să capete cutare și cutare moara și atelierul de tăbăcării și atele pe care le-a avut. De ce? Nu e mai bine să stea chiriașul în casa proprietarului și ăla să fluiere a pagubă la poartă? Nu e echitabil să spună cutare demnitări PD că poveștile astăa cu veterani de război care au fost împrietaști, compozerători din Apuseni și comunitățile de avere grănicerești de prin munții Banatului sint reverii istorice și încercări de a da înăpoi roata istoriei?

Măi să fie, cum mai sucim noi la roată în toate părțile, cind la dreapta, cind la stînga, numai că țărănoi ăia care nu au simț minim social-democrat vin cu cărti funciare care sint - asta el! - de dreapta, nu de stînga.

În rest, dragă domnule Solacolu, toate bune, părearea mea e că de nu facem reformă, s-ar putea și la noi să izbindească social-democrația, nu chiar așa cum îmi place mie, adică intelectualistă și internaționalistă, luptătoare împotriva etnocietății, ci alta, știu dumeavaoastră care, una care pună în centrul preocupărilor omul. Că nouă aia ne place, aia de ne pune în centrul preocupărilor și ne lasă în pace să rezolvăm integrare și să spargem semințe între dinți. Pînă atunci vă las eu drag, merg să cumpăr de la colț un număr din Rebus-Magazin, că nu se știe niciodată.

Al dumneavoastră,
DANIEL VIGHI - nostalgicul
reformei

Noul guvern în optica BNS

Pe 16 februarie, Blocul Național Sindical a organizat o conferință de presă în care frunzașii sindicaliști și-au explicitat poziția față de programul de guvernare. Președintele BNS, Dumitru Costin, a estimat că în programul pe 1998 se regăsesc circa 20% din totalul revendicărilor BNS. În opinia președintelui BNS, programul de guvernare și bugetul pe 1998 sint „de supravîrfuire politică”, iar prin adoptarea lor, „cabinetul Vasile pregațește alegerile anticipate”. În această perioadă, BNS negociază un document cu celelalte trei confederații sindicale în vederea inițierii unor acțiuni de protest conjugate. În opinia lui Dumitru Costin, posibilitatea încheierii unui „pact social” cu guvernării este compromisă întrucăt programul de guvernare este definitiv, orice negocieri în acest an fiind excluse. (S.I.)

PS
pe scurt

WITOLD GOMBROWICZ
Jurnal

488 p., 49.000 lei

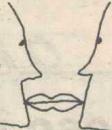
JOHN IRVING
Lumea vazută de Garp

400 p., 44.000 lei

SIMONE DE BEAUVOIR
Al doilea sex

vol. I 296 p.; vol. II 456 p., 75.000 lei

ACESTE TITLURI LE PUȚEI COMANDA LA:
EDITURA UNIVERS, Plata Presei Libere nr. 1, C.P. 33-78, 79739 • București
Tel. (041) 222.66.29; 517.55.25; Fax: 222.56.52

S. DAMIAN

Sub aceeași umbrelă

În numerele 396 și 397 din *Adevărul literar și artistic*, Alexandru George, istoric literar și prozator, publică un articol intitulat *Repere pentru o discuție*, cu referire directă la anumite opinii expuse de criticul literar S. Damian, atât în cartea sa *Replici din burta lupului* (1997), cit și în diverse publicații. În virtutea „dreptului la replică”, S. Damian a oferit *Adevărului literar și artistic* acest text care nu i-a fost publicat.

Mărturisesc de la început că am fost naiv, n-am calculat riscul gestului. Am crezut, cu o candoare care se cere pedepsită, că particip la o dezbatere amicală între colegi, fără ranchiuni și suspiciuni urte. De unde se pornise? Observind în trecele citite inadvertente, uneori și interpretări eronate, mi s-a părut potrivit să le semnaliez decent, în mod urban, neurmăriind un gînd ascuns, mînd în puterea de convingere a argumentelor. Ce am așteptat? Ca preopințul, descooperit în culpă față de adevăr, să încerce în replică să susțină mai departe calm, ponderat, cu acribie, acolo unde se consideră îndreptățit, temeinicia punctului său de vedere, respingind, eventual drastic, ceea ce aprecia drept speculație nefondată din partea mea, folosindu-se de logica demonstrației intelectuale. Tot astfel, dacă era cazul, să admîtă pur și simplu că s-a îndepărtat la un moment dat de la rigoarea unui demers științific. Încrezător în codul profesional, valabil și în meseria de critic literar, am sperat că se va desfășura un schimb de idei la obiect, animat, cu fidelizeitate față de text, un spectacol de dexteritate a mintii, scutit, bineînțeles, de derapări, de atacuri la persoană și lovitură sub centură. De altminteri, premisele păreau de bun augur, cel prins în flagrant delict de inexactitate era cunoscut ca un cercetător eminent în domeniul său de specialitate (istoria literaturii), unde se remarcase adesea prin perspicacitatea și orizontul larg al ipotezelor de lucru. Toate semnalele anunțau, prin urmare, un dialog sub o zodie fructuoasă. Fatală iluzie!

Trebue să precizez totuși un amânant care ar fi putut să mă facă mai circumspect. În ciuda performanțelor larg apreciate ale interlocutorului, dispusă depășirea vădită perimetru în care dinsul se mișca firesc, sigur pe sine, unde detinea o prestanță a competenței și era impecabil. Ea cantonase pe un teren aluncos (evaluarea rolului disidenților, politica marilor puteri, holocaustul și alte drame ale veacului) și aici el băjba evident, se potineea, nu ascundea o stângăciu, cu toate că emitea opiniiile cu aceeași certitudine neclintită, implacabilă. Ulterior mi-am dat seama – prea tîrziu! – că n-am ținut cont de o serie de antecedente: se zvonise insistenț în tîrg, dar eu nu aveam urechi să aud, că atunci cînd era contrazis, fie și cu obiecții timide, minime, benigne, omul pierdea brusc dezvoltura, cădea pradă unei patimi nesăbuite, destructive.

Cum poate cineva traversa de sus în jos, instantaneu, zone atât de diferite, lăsând deosebit armele spiritului (după ce abia le utilizează indemnitatea și eficacitatea), nedinu-se înapoi de la exagerările cele mai năstrușnice și insolite? Acestui tip de deraiere, un mister al comportamentului uman, nu-i găsesc o explicație care să se ţină în picioare. Oricum, e un fenomen care nu e marginal, nu se reduce doar la umorile celui în cauză, l-am întîlnit cu consternare și la alți exponenți ai elitelui, deși ei se făleau că au atins un nivel de cugetare european. În fața unui dispozitiv, scăpat de sub control, nu mai are rost să persiștă în lămurirea punctelor controversei, mai întelept și să se retragă, suportând rușinea înfringerii, oferind adversarului satisfacția de a se lăsa singur în arenă, săltindu-și mușchii și savurind propriul urlet de triumf. Așa au procedat, fără să șovăie o clipă, criticii reputați, ca M. Iorgulescu, L. Raicu, N. Manolescu și alții, care, intrînd în polemică într-o cheiștiune oarecare, limitată, cu același coleg de breaslă, pe care îl stimau, după ce au stîrnit fără voie imunda vijelie, au intuit înfricoșător firea anarhică, recalculându-l la celuilalt. De atunci n-au mai schițat nici o ripostă, au tacut mîlc, acordindu-i sănsa de a se împăuna cu nemaiponimenta sa superioritate. Repet, eu m-am înversat copilărește, dorind să dovedesc că am dreptate și n-am sesizat faptul elementar că, odată declanșat torrentul strivitor, nu

mai există vreo modalitate de a se reveni la temperanță, la înfruntarea cordială a ideilor.

Înfiindcă n-am știut să mă abțin și să prevăd efectele unei banale înscrieri la cuvînt, cu formularea unor nedumeriri și obiecții fără amploare, m-am trezit improscat cu noroi, scuipat, bătut cu pietre. Că nu exagerez, că descriu exact cum s-a desfășurat prăbușirea în penibil, faptul va fi crezut, nădăduiesc, dacă amintesc, din nou, că nu era cea dintîi reprise a reprezentăției de această natură, se mai înregistraseră și alte victime, tîrte la fel, inocente, pe pantă spectacolului de bîlici. La toate acestea am reflectat după aceea, cînd nu se mai putea repara nimic.

• Un specialist al istoriei literaturii ajunge să credă că poate vorbi cu egală pricepere despre orice • Rolul disidenților, politica marilor puteri, holocaustul par subiecte ce pot fi expediate cu cîteva paradoxuri ironice • Cine încearcă să intre într-o polemică decentă cu o astfel de persoană greșește: va fi calificat imediat, în baza unor argumente contondente, ca blasfemator •

0 revărsare de invective

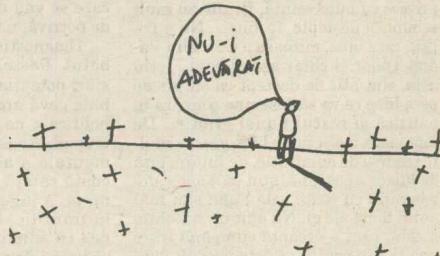
Așadar, cum a decurs incidentul? Am cîtezat să exprim pur și simplu o opinie, lipsit de vehemență, și de îndată cineva declară, pe nepusă masă, că port simbetele, că nu mă îngînă, că mă va aranja să-l țin minte și, că pentru un afiș confectionat de poliție în scopul prinderii unui bandit periculos, îmi creioneză pe toate zidurile portretul. Ce aflu despre mine, recunosc, stupefat? Că sunt exclusiv înclinații, retardată la spiritul reducionist, incapabil să treacă pe teritoriul libertății, blocat, obtuz, inteligență primară, viciat mental de totalitarism, ignorant de fond, uzez de arme nelioale, n-am deloc cod moral, cu o prestație foarte discutabilă, cu o vocație de inchizitor, fără să întîmpină realitatea, deformat de marxism, sclav al formației de activist, emit declarații bilbiști și confuze, practic singurul lucru pe care l-am învățat în comunism: denunțul, privesc încruntat la toată lumea, am un „fix” persistent și tenace, văd lucrurile în spiritul partizanatului ingust politic, optică aberantă. Nu cred că am uitat ceva. Toate aceste caracterizări vituperante, pe care le reproduc adomă, sunt înghesuite de-a valmei într-un foarte scurt articol, cap de serial (*Repere pentru o discuție I, Adevărul literar și artistic*, nr. 396).

Ca să ducă pînă la capăt acțiunea de minimalizare a persoanei mele (ca și în alte polemici ale sale contra unor scriitori și critici), autorul nu pregeță, condus de un delir al grandoarei, să înalțe la capăt opus al tabloului, ca un contrast la o nimicnicie, o siluetă impresionantă, un atlet al spiritului, înzestrat cu zeeasca aptitudine de a dezlega cu propriile resurse, fără nici un sprîjin din exterior, rebusurile universului. Nu e dificil de imaginat că apare elogiul ditirambic chiar semnatul pamfletului. Căci este un campion al liberalismului, un cavaler al dreptății, un naufragiat aparte după dezastrele secolului, care s-a menținut prin miracol teafăr, amărat, un model de cugetare și conduită. Orici aspect ar aborda în explorările sale, se marchează mereu o cotitură (*eine Wende*) în sectorul respectiv și spectrul tematic și năucitor: de la strategiile politice și militare pe plan planetar, alianțele fericite și cele ghinioniste în evoluția României, pînă la deosebirile de temperanță între cîini și pisici – evoc subiecte care l-au incitat, fiind conștient că nu pot îmbrățișa întreaga gamă de afinități. Spre a fixa un reper există doar o sură de aprovisionare: nararea vieții și expunerea operei criticiului nostru. Fiind unicul expert atestat și normal că nu are de ce să convoace, ca suport, nume de referință, că nu se bizuie pe o bi-

bliografie, descoperirile care definesc o epocă sănătos, rodul exclusiv al cercetărilor sale și, culmea, lumea îngărată încă nu l-a răspălit cu onoruri pe măsură. Nenorocirea în cazul lui este că mintea sa realmente înzestrată să perceapă procese ale cunoașterii (cum am specificat, mai ales în domeniul istoriei literare) și deturnată în anumite faze de o manie a persecuției, de acese paranoide. În același clipă, îmbătat de propriul ego, pe care îl contemplă extaziat, încredințat că persoana sa e buricul pămîntului, ajunge în stare, pierzînd luciditatea elementară, de răzbunări cumplite. Cînd i se năzare că o voce a pus la îndoială calificarea sa pe o parcelă restrînsă a științei, îl străbate un scurt circuit, scoate scînteie, se năpustesc să-l facă pe nefericit harcea-parcea. Experiencia din ultimii ani mi-a arătat că nu numai Alexandru George (căci despre el este vorba, l-ati identificat desigur), dar și alți oameni de carte, care dau impresia că sunt adine preoccupați de soarta culturii, nu s-au dezbarcat de o grimășă a proastei cresceri. E destul să se simtă ofușați (stînjeneți în acțiunea de a ridica un soclu pentru propria glorificare), că devin fiorosi și se leapădă, ca și cum abia ar fi așteptat prilejul, de bunele maniere, o povară anevoie de suportat. Nu e recomandabil să păstrezi cadrul unei conviețuiri amabile cu înșîi care te pînădesc la cotitură.

De unde vine idiosincrazia față de mine? Sînt cunoscut ca un ins blind, îngăduitor. Presupun că nu mi se iartă totuși faptul că m-am virit netam-nesam în chestiuni care nu mă privesc, că am păsit în locuri unde nu sunt dezirabil. Am deslușit, cu o oarecare întîzire, răceleală, antipatia crescîndă, inimicita, chiar ura cu care sunt întîmpinat. De ce vine să ne dea lecții? Cum de se erjează în judecător-arbitru, nechecat, fără mandat? Ia să vedem mai îndeaproape cu ce s-a îndeletnicit nepotitul cu treizeci, patruzeci de ani în urmă! Să punem iscoade pe urmele lui să raporteze ce pune azi la cale, cine îl plăteste, din ce conspirație malefică face parte.

Nu am priceput din vreme că nu adevărul e căutat, indiferent cine îl dezvăluie. Nu din întîmplare n-am înregistrat nici o contraargumentare de substanță la observațiile critice exprimate de mine, n-ai exclamări indignate și amenințări cu reprimație. Sfaturile din afară sunt private cu ochi răi, decit să fie acceptate se alege mai curînd alternativa de a se renunța la modificări, lăsîndu-se totul în voia paginiei. A căpătat cheag o psihologie de arici, fiecărui gest de imixtiune i se atribuie un sens ostil, dusmanos, corpul străin trebuie îndepărtat. Logica provincialismului predomină, se numără anii trăiti de cineva dincolo de hotarele țării, cu prejudecata elementară că în civilizația modernă aceste criterii ar mai fi decisive pentru stabilirea valorii.

În realitate, voiem să contribu la o dezbatere, transmisă într-o experiență cîștigată într-o sedere de două decenii la o universitate occidentală, să confrunt efervescența de idei din țară cu traiectul unei dezvoltări spirituale din alt colț al Europei. M-am concentrat în polemici doar asupra textelor, dispus să ascult și teza contrarie, să asimilez rezultatele unor înaintări pe alte itinerare, să corizez sugestiile și expresiile introduse de mine poate prea rigid, care nu se mulează organic pe trupul ideii. Irita, firește, și emisfera aleasă pentru investigații. Am tot stăruit asupra unor secțiuni pe care le-am conceput drept vitale, avînd ulterior revelația că nu se dorește abordarea lor: rescrierea istoriei culturii după răsunătarea din decembrie 1989, fără a menaja mari creatori și opere avariante, desprîndînd ceea ce e viu, recuperabil; ravagile produse de exaltarea eului autohton, boala gravă care alternează raporturile cu universul înconjurator și strîmbă ierarhiile; receptivitatea față de Vest (confluence și nepotriviiri). Pentru că m-am aventurat dincolo de o barieră, s-a strigat că din gură de șarpe: blasfemie! Mi s-a arătat ușa. Aș putea fi cu toate aceste admis cu indulgență într-un ungher, mi s-a șoptit, dacă aș consimă să tac, să stau în banca mea, să nu mai fi pradă unui neastămpăr, gata să pledez pentru cine șiție ce erezie.

L-am părăsit însă pe Alexandru George, solitar în arenă, după ce cîrtitorii au fost alungați. El povesteste cui dorește să-l asculte îsprăvile sale de viație. Să fie fără grijă, nu-i tulbur beția victoriei. Înainte de a începea, mai sunt însă nevoie să mă refer la două aspecte, mai degrabă de procedură. E utilă, mai întii, o clarificare în privința metodei de cercetare.

Față în față

Al. G. se bate cu pumnii în piept că este un critic de texte, care respectă scrupulos disciplina meselei. Aiureal Nici vorbă de probitate profesională, el nu e deloc la înălțimea faimei. Ce fel de cercetător sagace poate fi, dacă aproape toate frazele conțin inexacitate, omisiuni, dacă dinul citeză trunchiat, după ureche, dacă stîlcește, încurcă și răstălmăcește. E un stil de lucru care vădește nu numai superficialitate, dar și rea intenție. În critica de text, Al. G. e la antipodul unui onest arhivar mărunț, nu se poate pune bază pe spusele lui. Iată, ca exemplificare, cîteva citate din articolul său *Repere pentru o revistă*, urmărate de rectificări pe care le fac în spiritul adevărului.

a) „*M-a denunțat încă de la «revenirea» sa în ţară în niște articole din Dilema*”, scrie Al. G.

Precizez că n-am publicat niciodată în revista *Dilema*. Si apoi cum l-am „denunțat” dacă am comentat exclusiv pamphletul său, publicat în presă, de ridiculizare a disidenților? Ce parvine în gazetă e un manuscris secret, păzit de ochi sfredelitori?

b) „*Nu pot să-i replic, deoarece nimeni nu vrea să-mi adăpostească aşa ceva în revista sa*”.

N-am fost în conducere și nici măcar n-am participat la călătirea vreunei publicații după decembrie 1989.

c) „*Dl. S.D. a fost încă din anii '50 un activist comunist în literatură*”.

Nu am fost niciodată activist. Cind eram foarte tânăr am aderat la ideile socialismului, dar am fost un redactor simplu, fără vreo funcție de răspundere atunci la *Contemporanul sau Gazeta literară*. Am relatat unde, cind (devreme) și cum m-am descoatorisit de această mentalitate, cu totul altfel decât reiese din filipică lui Al. G.

d) „*Acum, după 20 ani de tăcere, s-a întors*”.

Am scris și în acea perioadă de „tăcere” articole împotriva sistemului, dar foile respective n-au căzut în mâna lui Al. G. Ele au fost găzduite de revista dirijată de I. Negoițescu. La Universitatea din Heidelberg se crease o oază pentru scriitori români, din țără sau din exil. Pe vremea aceea memoria polemistului funcționa mai bine, căci, într-o vacanță, cind mai veneam la București (prin anii 1980–1981), colegul meu, cu care eram în relații amicale, m-a rugat modest și neagresiv, să-i înlesnesc o posibilitate de a răspunde unei invitații din Vest. Mi-a cerut să intervin să i se trimită o hîrtie de la Universitatea unde lucram. Ceea ce am făcut; pentru astfel de treburi, eu, denunțătorul, cu prestația foarte discutabilă în literatura română, păream omul nimerit. Ce criterii ferme avea vajnicul rebel intransigent!

e) (despre Marin Preda) „*Numai alunecări spre fascism nu a suferit*”.

Nu l-am acuzat pe autorul *Morometelor* de această hibă, ba dimpotrivă, mi s-a părut zelul său în demascare (profilul lui Hitler) nediferențiat, tinzind spre caricatură.

f) (tot despre Marin Preda) „*El nu s-a realizat plenar atunci cind a fost de «stînga», pentru a eşua în opere calpe, atunci cind a făcut concesii naționalismului ceaușist dominant*”.

Al. G. îmi atribuie speculații fanteziste. N-am vorbit de o fază de „stînga” sau de „dreapta”, ci de declinul creației din cauza îndepărțării de focarul de inspirație fecund (cosmosul *Morometelor*). La această metaehnă se adăuga preamărirea substratului etnic, plus compromisurile cu regimul pentru a obține tiraje, onoruri, cîștig material.

g) „*Or, în limitele acestei opții aberante, inchizițorul nostru ex-marxist a ajuns să vadă un naționalist periculos și în scriitorul acestor rînduri*”.

Nu l-am numit „nationalist”, ci l-am surprins deformat de o lentilă strîmtă locală. Într-un articol-rezizitoriu în care lichida pe disidenți, el depăingea destinul României în maniera primitivă a celor care înaltă sperioarea conjurației mondiale împotriva bietei țării. Patria sa era separată distinct de celealte state din Est, inferioare pe diserte planuri. Era dificilită superlativă: a luptat cel mai intens și cel mai indelungat împotriva instaurării revoluției

proletare; a îndurat cel mai mult, căci numai cu privirea atență asupra ei (nu asupra cehilor, ungurilor, polonezilor) Rusia a urmărit distrugerea ființei naționale. Al. G. e uimît că capte de eroism minor (arderea în piata publică a lui Jan Palach) au fost imediat trîmbătate în Apus, nu și eroismul rezistenței dintre Carpați și Dunăre. Alteori uzează de împărțiri manifește: oameni politici români (Brătianu, Maniu) sunt cinstiți, loiali, curați, în timp ce reprezentanții țărilor vecine sau ai marilor puteri slujesc toti interesul cincice, sănătatea, criminali. Curioasă este împrejurarea că se supără tocmai cind i se probează negru pe alb că tocmai el e prizonierul unei mentalități partizane. Întrebuințind astfel de clige, ca un gazetar de provincie plafonat, polemistul pare departe de ceea ce înseamnă un spirit evoluat, deschis, modern (numai cîteodată sparge cheranul poncilor cind întocmeste analize penetrante asupra liberalismului sau asupra doctrinei lui Nae Ionescu).

Să mai continuu?

• Sub pornirile vehemente se dezvăluie o psihologie de arici • Celui îndepărțat cu agresivitate nu-i rămîne decît să-si lasă „învîngătorul” singur în arena goală • Instituirea de clasamente ale oribilului, de ierarhizări între nazism și bolșevism, dovedește că unii n-au învățat nimic din dubla tragedie consumată în acest secol • Repetind acuzații scandaloase, maniheist-simplificatoare, în fața unui auditoriu internațional, el riscă să se descalifice ca intelectual •

Trei păcate grele

Mai înainte am menționat prezența unui al doilea aspect, pe care ar trebui să-l repun pe tapet. I-am amintit și eu lui Alexandru George, în parte și alții, că și-a permis, în incursiunile sale de sinează hazardate pe tărîmul politicăi, cîteva acuzații scandaloase, care au iscat rumoare. Repetindu-le în fața unui auditoriu internațional, invităt poate la un locuviu sau congres, unde se pune preț pe idei și pe o opinie democratică, riscă să se descalifice pentru totdeauna ca intelectual. Ele sint atât de alarmante, în răspă împotriva adevără, apte să discrediteze un cărtură – încât nu pot fi înmormântate sub o lespede de uitare:

I) Inopinat, Al. G. a pornit un război împotriva disidenților, despre care a afirmat că ar fi fost văstătarele unei rezistențe mimate, ei fiind de convență că puterea (cu voie de la poliție). „Nu puteai să faci disidență decât dacă aveai spatele asigurat” sau: „în anii '70 disidența era un gest de neghiobie, fără nici un efect”. Plin de venin, polemistul preluă versiunea răspîndită tendențios de Securitate, precum că „mîcile gesturi irreverentioase” erau execute de ciururi și scurzori ale societății. Iată aportul lui Al. G.: „scriitori de mîna a doua, indivizi certați cu morala, însă pasibili de judecata oricărui tribunal din lume sau de internare în clinici psihiatrici, cu toată justificarea medicală”. E un afront la adresa unor oameni care au înfruntat arbitrarul și brutalitatea opresiunii, sacrificindu-și sănătatea, cariera, familia și care au exercitat o înfurie majoră prin îndemnul lor la demnitate, la ruperea lanțurilor. Nu au fost crătuți de scalpel nici răzvrătită vesti din Rusia, Soljenițin și Saharov, tratați ca niște insignifianți și impostori. Al. G. nu-i iartă în primul rînd pentru perioada în care au fost comuniști sau au simpatizat cu ideologia roșie. Il scoate din sărite drama convertirii. De îndată ce un profesionist al scrierii s-a înrolat, fie și pentru cîteva ore, în această grupare să-prefăcut în ochii săi într-un niște. (Oricit s-ar fi străduit după aceea să extragă învățămîntul din greșeala de judecățe.) Cu un deget amenințător, care impinge aerul, el elimină floarea intelectualității europene: Camus, Malraux, Păvăse, Silone, Brecht, Babel, Pasternak. Invoc doar pe unii scriitori celebri care au îmboğățit arta tocmai și prin includerea acelui accident tragic din biografia lor, mutarea trajectoarei de existență (abandonarea comunismului).

II) Din prisma lui Al. G. cei mai de seamă

oameni politici occidentali, Roosevelt și Churchill, au fost nulități și canali, vinovați pentru catastrofa planetară, care ar trebui trași la răspundere într-un proces de anvergură gigantică. Lîngă acești diletanți infumurați, care s-au jucat cu soarta popoarelor (în special a României), se cer aduși în cătușe și alții (Eisenhower și De Gaulle), și ei mostre în insectarul cu scelerăți. Să fie puși la stîlpul infamiei nu doar pentru cedările în tranzacțiile cu ruși (în anumite etape ale depănării conflictelor, reproșul definit cu pondere s-ar putea fundamenta). Mai survine o intorsiță de senzație: primii doi nu pot fi absolviți, susține Al. G., de culpa de a-l fi sprijinit în război pe Stalin împotriva monstrului mai puțin rău, Hitler. Aceasta nu i-a facilitat proiectul de expansiune pînă la capăt, nefind lăsat să-si facă mendrelle (cel puțin astăzi se poate deduce din limbajul echivoc al articolelor polemistului). Cine îi dă dreptul lui Al. G. să se pronunță atât de violent și sarcastic în aprecierea unor figuri, care au cucerit (chiar dacă se descorează și momente de naivitate, de cinism) stima și admirarea Europei?

III) Plecind de la remarcă destul de buimătoare că se putea totuși viață sub cizma Führerului, Al. G. vrea numai să execute o operație aritmetică: să măsoare cantitatea de durere înmagazinată de cei persecuți în era nazistă. Această apărare, cu dimensiuni de operetă (doar zile nu curgea apă caldă, trebuia curățată pe străzi zăpada) și situată în paralel cu imensele mizerii ale epocii comuniste. „Nu poți rezista să faci comparație între cele două totalitarisme și să nu reduci mult din suferințele tinărilor Hechter.” Tocmai jurnalul lui Mihail Sebastian îl inspiră să lanseze astfel de antize, din el culege materia de reflectie originală și conchide că experimentul de atunci nu a fost atât de feroc. Nu mă atrage deloc gîndul de a nega iadul bolșevic, o calamitate a ultimei jumătăți de veac care trebuie cunoscută în toată extinderea și intensitatea ei. E totuși indecentă tentativa de a institui clasamente ale oribilului. Nu am întîlnit în presă democratică a unei țări europene o inițiativă similară de inocențare a fascismului. Recent s-a reaprins în Franță, odată cu tipărirea unei cărți negre a comunismului, „cearta istoricilor” (se poate asemăna flagelul nazist cu cel stalinist? – era întrebarea cu iz de sfidare a prof. E. Nolte). Prin formula strecută, că Hitler nu a fost un monstru atât de teribil, Al. G. răstoarnă cu arăganță tratate de istorie contemporană.

Rămîne în final să mai comentez extrem de laconic profesiunea de credință, pe baza căreia polemistul își construiește mitul de judecător infalibil. Ce proclamă el fudul? „*Interesul meu literar este pur estetic*.” Cu alte cuvinte nu e, ca alții, dependent de o doctrină, credință sau ideologie. De cîte ori are ocazia scoate în relief performanța sa de a fi imperfurbabil, deasupra zvîrcolirilor istoriei. Ar fi momentul, acum, să întreb: ce are comun muzica solemnă a lui Bach sau Enescu cu marsurile trepidante de luptă și teroare ale mișcărilor extremiste? Atî fi tentații să ziceti: nimic. Da, dacă nu ați studiat cum se cuvine teoria lui Al. G. din articolul *Repere...* despre umbrela care acoperă componente diferite. Datorită interesului său pur estetic, el e slabod în comportament și de aceea recunoaște calități „săltărește și dinamicul imn fascist Giovineză, Giovineză”, după cum consideră „că Horst-Wessel-Lied al nazîștilor (pe care legionarii noștri l-au adoptat și adaptat prin *Drapelul sus și rîndurile strîne*) nu e o melodie de lepădat”. Nu mă hazardez să-i așez sub o lupă preferințele, nu pretind nici că solfegile respective sunt urite. Deocamdată mă simt îngădrat de o inferioritate, chiar dacă mă silii nu pot să trăiesc o beatitudine ascultîndu-le în transă, ca dinsul. O parte a familiei mele a murit în deportare, în Transnistria sau la Auschwitz. Mai simt pironit într-un studiu neevaluat, nu pot să gust neutral vicioanea unor chemări la atrocitate. Poate mai tîrziu, cind se va mai estompa corolarul lor, imaginea de infern a secolului XX. Imi cer iertare că invoc astfel de date personale, pe care nu le-am expus pînă acum public. E cazul insă să previn și o altă denaturare posibilă. Mă rănesc rătăciri publicistiche, ale lor, dar consistentă creației lui Céline, Ezra Pound sau Knut Hamsun o pot distinge-cu o antenă fără greș estetic (dacă îmi dă voie Alexandru George). El poate să fie consolat. Îl învidiez pe critic pentru nepăsarea cu care a trecut prin baia de singe și scrum, păstrînd o obiectivitate de cristal, cea a mult invocatului interes pur estetic. Ceasul la care se uită el merge altfel decît în restul Europei, am mai repetat această constatare. De aceea o apariție a sa eventuală într-un forum mondial, neșovând să prezinte supozitii în afara modei și a constringerilor morale, l-ar plasa într-un colț al excentricilor, cei care ar avea handicapul că nu au învățat nimic din tragedia consumată.

CRONICĂ DE TEATRU

Teatrul Național „I.L. Caragiale“

Nimic despre Hamlet

de Radu F. Alexandru

Desăvîrșind butada din titlu, su-biectul acestei piese ar putea fi rezumat astfel: Nimic despre Hamlet, totul despre... Shakespeare! Evident, folosind metonimic numele propriu pentru a desemna breasla dramaturgilor, supusă unei severe observații clinice, legată de o maladie inițial considerată pasageră, cu trecerea timpului cronicizată. Drama sterilității de creație a fost depistată de Radu F. Alexandru (matematician cu studii de filosofie și regie, scriitor dramaturg și scenarist cu practică recentă de politician) într-o fază incipientă, la începutul crizei în care societatea românească se află și azi. „Priza directă“ sub imperiul căreia a fost redactat textul pledă mai degrabă în defavoarea sa, așa cum însuși autorul mărturisea în postfața volumului tipărit de editura Cartea Românească în 1995: „Nimic despre Hamlet este recunoașterea publică a unui eșec. Nu am reușit să-mi cîștig libertatea la care visam, nu am reușit să mă sustrag unei realități care nu se aşază de la sine, cum voiam să cred că se va întimpla, într-o ordine acceptabilă, cu adevărat, pentru cei mai mulți dintre noi. Sigur, aș putea invoca o sumă de rațiuni în virtutea căror a trebuit să scriu piesa așa cum am scris-o. Poate chiar e încă imperios nevoie de teatru de stringență actualitate“.

Cită nevoie este de teatru de actualitate se poate constata în Sala Amfiteatrul Naționalului bucureștean unde Tudor Mărășcu a pus în scenă piesa, aplicîndu-i un modern principiu deconstrivist și interactiv ce să mariat profitabil cu formula cu-pirandeliană în care săse autori își caută personajele.

Aparent inexistent, conflictul confruntă fiecare însă înții cu sine însuși și apoi cu ceilalți, replicile și reacțiile trăind caractere și temperamentele aflate într-un flagrant dezacord cu propria conștiință. De unde și jocul secund în care se prind acești contestați blâzăți, cind obiecțiivii subiectivi, cind altruși egoiști, tineri îmbătrâniți ca iconoclaști rutinați ori moderniști vetuși, dezinvolti inhibați și, mai ales, toleranți intransigenți și orgolioși suficienți. Consistența acestui prototip de creator ingenios pulverizat a reprezentat premsa esențială a montării, respectiv configurația scenică a fețelor acestui Ianus-dramaturg, surprins în haosul tranziției în intrupări feminine și masculine. Eu-

genia Maci face posibilă glisarea eleganței și distincției în nebunătură rău-estate și vulgaritate. Amalia Ciolan protează posibila convertire a fragilității în forță morală. Iuliana Moise, în ipostaza ingrată a adolescenței ținute pe tușă, afișează stîngăcia convențională.

nală, dar și doza de prospetime încrește. Eusebiu Ștefănescu îi conferă personajului său ceva din proprietatea emfază boemă, așa cum Eugen Cristea își propusează eroul la rampă alimentindu-l cu aplombu-i bine cunoscute. Mihai Niculescu compune profilul conformistului tipicar, iar Tomi Cristea emoționează prin maxima discreție și a introvertitului taciturn cu o neașteptată izbucnire de natură strict personală. Și nu tocmai! Pentru că este extrem de laxă granița dintre situațiile trăite ori evocate, dintre stările mereu tensionante, mereu contradictorii, incerte, greu de definit. De unde și sarcina dificilă a protagonistei: o redactoră a Radiodifuziunii Române care, întorcindu-se de la un stagiu de perfectionare în Anglia, convoacă un grup de prieteni-colegi în perspectiva unui contract cu BBC – scrierea unui scenariu pentru o soap opera radiofonică. Liliana Hodoroaea acoperă întregă complexitatea a acestei „moderate“ ce și-a pierdut strălucirea din privire pe malurile Tamisei, dar caută să-și țină firea pe cheiurile dimbovite.

ne medind între cele două mentalități distincte: rigoarea britanică implicând normele sistemului occidental de cooperare – bazat pe concurență, competență, eficiență – și insolenta autohtonă – nutrită deopotrivă de entuziasmul infantil și indolența balcanică.

Acest punct forte al piesei este valorificat de montarea lui Tudor Mărășcu, care și-a asumat și scenografia spectacolului, plasind acțiunea într-o cabină „de zgomote“ unde coabitează o baterie și un pian, o tablă „de vînt“ și niscaiva pietriș, o chitară. Elemente de recușă folosite inspirat pentru a amenda aglomerarea de „locuri comu-

INFO CULTURAL

Expoziție

Superbă, expoziția tinerilor pictori clujeni Florin Ștefan și Theo Mureșan de la Galerile 3/4 ale ARTEXPO. Copilarind în mod săvânt idiomul internațional neo-expresionist, ei concep un parcurs expozițional plin de grație și rafinament, care vrea să trezească în privitor amintirea pierdutului spațiu paradișiac. Primul atras mai ales de zona vegetalului și florilor, celălalt interesat mai mult de apările zoomorfice și umane, cei doi artiști alcătuiesc împreună un fel de cuplu Abel și Cain, conciliații, împăcații, care vizitează împreună Grădina Raiului și ne-o redau din perspectiva unei ingenuități regăsite, curățate de complicație psihologică și de inteligențial desert, pentru a redeveni pură și plenară trăire a fericirii.

MAGDA CÂRNECI

Antologia poeziei românești culte

Rezultat al strădaniilor de aproape un deceniu ale profesorului Florin Șindrilaru de la Brașov, lucrarea se doară a fi o amplă incursiune în universul poeziei culte românești, antologind peste 700 de poezii ale autorilor români, începînd cu psalmii lui Dosoftei din secolul XVII și pînă la poetii optzeciști contemporani. Însoțind fiecare nume antologat de sintetice dar consistente comentare critice și de date bio-bibliografice corecte, primite de la autori, amplă antologie a editurii TEORA se adresează în special iubitorilor de poezie, dar se poate constitui și într-un amplu material didactic pentru profesori și elevi. (M.C.)

IRINA COROIU

HUMANITAS

Cartea care dă-nuie

NOUTĂȚI ÎN LIBRĂRII

111 teste de limba română pentru admisiunea în liceu

Bacalaureat 1998. Pregătire rapidă la limba română

Bacalaureat 1998. Pregătire rapidă la limba română
111 teste de limba română pentru admisiunea în liceu
În noua serie
«Cartile elevului» / Humanitas Educational

Doina Jela
111 teste de limba română pentru admisiunea în liceu

Doina Jela
Bacalaureat 1998. Pregătire rapidă la limba română

LANSARE: Acestă dragoste care ne leagă de DOINA JELA
Miercuri 22 aprilie ora 17 • Librăria Humanitas / Kretzulescu

Participă GABRIELA ADAMEȘTEANU, ALEXANDRU PALEOLOGU, GABRIEL LIICEANU și autoarea

ASCULTĂ

BBC

PROGRAMUL INTEGRAL

ÎN BUCUREȘTI LA

UNIPLUS Radio

69.8

Elaborat în perioada 1979-1981, revizuit în 1982, manuscrisul volumului *Lumea a două*, de Mihai Botez, a fost tipărit abia postum, în anul 1997 la editura DuStyle. Lucrarea reprezentă o analiză a sistemului comunist: în momentul cînd autorul își elaborează studiul, acesta acoperă mai bine de 30% din omenire. Mihai Botez numește societățile comuniste „lumea a două”. Într-o opinie extremă că regimul comunist se identifică perfect cu societatea comunității și ideea că, suportat de nevoie, comunismul rămîne un corp străin s-au făcut multe analize nuanțate – observă autorul în 1985. Față de toate acestea, autorul se simte chemat să răspundă unei curențe metodologice. El constată că diagnosticarea lumii comuniste „reclamă noi cadre teoretice de analiză”. Nici proiectul marxist inițial, nici istoria particulară a făcării țări comuniste, nici științele sociale și politice „dezvoltate în cadrul societății libere” nu pot surprinde satisfăcător modul de operare al comunismului.

Pornind de la teoria modernă a sistemelor, matematicianul și viitorologul Mihai Botez propune în studiul său „un model «canonic» al sistemului comunist”.

Volumul se află în curs de apariție în Statele Unite, sub titlu *The Second World*, inițiativă care dovedește că textul își păstrează interesul, nu numai istoric, deși lumea a trecut prin uriașă transformare a ultimilor ani. Reproducem mai jos prefața la ediția americană, semnată de Robert Conquest, de la importantul Institut Hoover din California. R. Conquest este unul dintre numele celor mai marcante în domeniul cercetării comunismului, autor al unor lucrări de referință în domeniul (I.I.)

ROBERT CONQUEST

Să nu uităm ce a însemnat comunismul

M-am împrietenit cu Mihai Botez la Centrul Woodrow Wilson din Washington D.C.: a fost unul dintre oamenii cei mai remarcabili și mai curajozi ai timpului nostru. Mi-l aduc aminte ca pe un om fermecător, cultivat, puternic și calm, având linistevenită dintr-o excepțională hotărîre și înțelegere asupra lucrurilor.

În condițiile cumplite ale României ceaușiste, el ducea viața primejdiașă și dificilă a disidentului declarat. Experiența comunismului din România era revoltătoare, nu numai fiindă aici aveam de-a face cu un regim al terorii, dar, în plus, din cauza presiunii obtuse și otrăvitoare îndrepătate împotriva elementelor creațoare ale societății prin capriciul sau iusteria oficialității. Poetul moscovit Fazil Iskander a comparat viața în regimul totalitar cu închisoarea în celulă alăturată de un nebun. Iar el se referea la era Brejnev în URSS, regimul relativ mai blind decât cel al României. România comunistă a fost un stat polițianesc într-o formă mai accentuată; cei mai ignoranți, mai coruși, mai răi oameni din țară dețineau posturi de conducere, dictau acțiunile; aparatul politic era servit de execuțanți pe care, în cel mai bun caz, îi puteau considera niște criminale psihiopata.

Statutul internațional al lui Botez a fost suficient ca să nu le îngăduie comuniștilor să-l suprime total. Era cel mai tîrăr matematician care a obținut doctoratul de la Universitatea din București, și-a dobândit o reputație mondială în domeniu, încît regimul a simțit că prin el are de ciștagat în propriul prestigiu și astfel i-a îngăduit lui Mihai Botez venirea în străinătate – deși, așa cum

se întimplă în aceste regimuri, la plecare trebuia să-și lasă familia zălog, iar la întoarcere era supus unei persecuții dure șijosnice. A fost bătut, a fost înălțat în posturile academice.

Carte de față, scrisă la începutul anilor '80, reprezentă analiza conceptuală a sistemului comunist. În acel moment, așa cum reiese în repetate rînduri din carte, autorul nu speră în posibilitatea ca sistemul să poată fi răsturnat. Cu atât mai mult este spre laudă lui că a continuat să se opună – dîndu-și chiar votul negativ în mod deschis la un referendum și o dată la alegeri. Iar cînd se află la Centrul Woodrow Wilson, mi-aduc aminte, i se cerea să se prezinte la Ambasada României o dată pe săptămînă ca să raporteze asupra tendințelor politice ale colegilor săi. A refuzat să o facă.

A fost, bineînteleas, fericit cînd pesimismul său a dovedit în cele din urmă o eroare. În ultimii ani de viață, a funcționat ca ambasador al României mai întîi la Națiunile Unite, iar apoi în Statele Unite.

Dar, în vreme ce a exagerat în aprecierea asupra puterii instituțiilor neo-staliniste, analiza sistemului, pe care ne-o oferă autorul în acest volum, rămîne și azi foarte valoroasă. Autorul n-a reușit să vadă toate slabiciunile ascunse ale sistemului, în schimb a avut perceptia deplină a forțelor comunității, pe care le-a analizat excepțional.

La modul superficial, comunismul era datat de mult ca forță viabilă, populară, „științifică” sau valabilă în orice alt fel. Dar, ceea ce nu s-a știut în suficientă măsură în Occident, mecanismele forței

re au fost deja prezentate pe scene sau prin mijloace audiovizuale și care au înregistrat deja aprecieri din partea criticii și a publicului.

Cererile de finanțare vor fi depuse de către doi sau mai mulți direcțori de teatru, regizori sau producători, în vederea montării pe scenă a piesei.

Sprînjeniul finanțat acordat este de maximum 3.500 ECU pentru un trădător de opera.

1.3 Traducerea unor opere de referință sau studii în vederea unei răspindiri mai largi a informației în sectorul cultural.

Cererile de finanțare pot fi înaintate de către edituri, universități, instituții de cercetare etc. și traducerea poate fi cerută în mai mult de două limbi.

Dacă traducerea este solicitată de autoritățile competente din țara respectivă, prețul traducerii se poate acoperi integral.

2. Sprînjeniul acordat proiectelor de cooperare realizate în parteneriat

Se finanțează evenimente precum: întîlniri, simpozioane, scheme-pilot pentru cooperare și schimburi care promovează cunoașterea reciprocă prin acțeul la literatura și istoria popoarelor europene și care facilitează schimbul de experiență și know-how pe teme de interes comun pentru specialiști la un nivel european. Pen-

tru a participa la acest proiect, solicitații (autoři, traducători, biblioteci, edituri, librării, organizații neguvernamentale din domeniul) trebuie să aibă parteneri din cel puțin două țări membre ale UE.

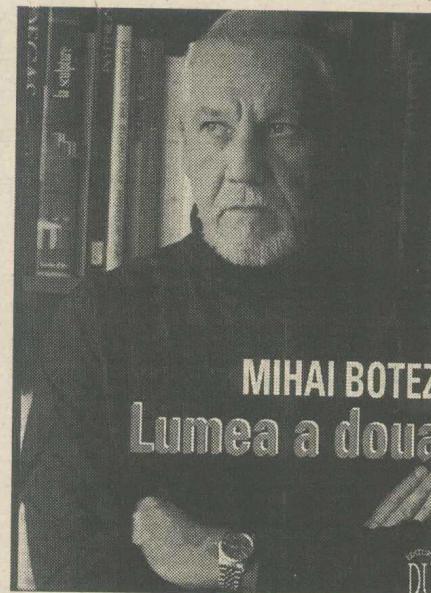
În funcție de anvergura proiectului, co-finanțarea UE poate acoperi între 25-50% din costuri.

3. Perfectionarea specialiștilor (în special traducători) care se ocupă de acțiuni în favoarea cunoașterii reciproce și difuzării literaturilor europene

Proiecte educaționale pot fi prezentate de organizații, asociații, fundații, institute sau colegii de specialitate, refele etc. Se vor acorda burse și indemnizații de transport, cu obligația organizatorilor de a asigura transparența criteriilor de selecție pentru beneficiarii finanțării.

Data limită de prezentare a proiectelor este de 1 mai 1998 (stampila poștei).

Formularul de participare se poate obține de la Ministerul Culturii, Piața Presei Libere nr. 1, tel: 2233725; fax: 2226282, persoană de contact Oana Bălătescu, și de la Delegația Comisiei Europene în România, str. Gheorghe Mora nr. 11, tel: 2303636; fax: 2302453, persoană de contact: Iulia Deutsch.

de stat erau considerabile și de natură să reziste mult dincolo de lipsa lor de viabilitate constatătă la nivel teoretic. Sîntem și azi, de fapt, în primejdia de a uita ce a însemnat regimul comunist în Europa de Est: puterea de stat s-a concentrat aici nu numai asupra vietii fizice a cetățenilor, ci și asupra vietii lor mentale.

Viziunea marxistă asupra ordinii social-politice, de parcă aceasta ar fi un fel de boiler care poate exploda cînd presiunea crește excesiv, explică de ce Stalin a conceput un boiler cu perechi atât de groși, încît să reziste și la cele mai înalte presiuni. Acum știm despre aceste presiuni – dar boilerul n-a mai fost analizat niciodată cu atită claritate: vreau să spun că Mihai Botez ne-a dat explicația de ce anume ordinea comunistă a supraviețuit atit de multă vreme. Și aceasta reprezintă în sine o realizare admirabilă. Cîndirea sa obiectivă și aplicată se inscrie în cea mai înaltă tradiție a analizei politice.

Scriu atunci cînd tot ce se vedea în față era negru ca noaptea, volumul prezintă acest sistem monstruos în culmea forței sale, cînd doar puțini oameni de curaj, ca Mihai Botez, l-au înfruntat. De fapt, însăși viața lui Mihai Botez a fost o splendidă mărturie împotriva totalitarismului. Iar cartea ilustrează întregul fenomen, dar și propria sa existență primejdăită și devotată, cînd înota împotriva unui curent ce părea de neoprit.

Stanford, 1998

Traducere de IOANA IERONIM

Redactor-șef: GABRIELA ADAMEȘTEANU
Redactor-șef adjuncță: RODICA PALADE
Publicist comentator: ANDREI CORNEA
Grafician: DAN PERJOVSKI

Contabil șef: ALINA CORBU;
Sef dep. marketing/distribuție: MIRCEA IONESCU;
Asistent marketing/publicitate: MIHAELA CUCU;
Sef departament Politic: IULIAN ANGHEL;

Sef departament Cultural: IOANA IERONIM;
Redactor: DAN HERA (istorie, economie), ALICE
TAUDOR, SANDU IORDACHE (departament Social),
Secretar general de redacție: AURELIAN CRĂCIUN

Difuzare, abonamente: Constantin Stălăță,
Alexandru Petrescu; Corectură: Rodica Toader;
Mara Ștefan; Operator calculator: Cătălin Florea;
Caserie: Mihaela Antonescu;
Secretariat: Alina Matei.

Rubrici: SERBAN ORESCU, EMIL HUREZEANU,
STELIAN TĂNASE, H.-R. PATAPIEVICI, DAN PAVEL,
RADU CALIN CRISTEA, CRISTIAN PREDA (comentariu politic), VLADIMIR TISMĂNEANU (sociologie, istorie comunismului), N. RĂDULESCU DOBROGEA (ecologie),
MARIANA CELAC (viață urbană), DAN C. MĂHĂIESCU (cronica literară), MAGDA CARNECI (cultură)
IRINA COROIU (cronica de teatru).

Consiliul consultativ: MONICA IOVINESCU,
VIRGINIU IRUNCA, MIHAELA SORA, SERBAN
PAPACOSTEA,SORIN ALEXANDRESCU,
MIRCEA MARTIN, MIHNEA BERINDEI,
VLADIMIR TISMĂNEANU, GABRIEL ANDREESCU,
SORIN ANTOHI, H.-R. PATAPIEVICI

Teatru în Progrediu România, Târgoviște comentator: ZD.
Redacția și administrație: București, Calea Victoriei 120,
Tel 311.22.08, 614.17.76; Fax 311.22.08

e-mail: r22@z2.sfs.ro,
http://www.dntb.ro/22

ISSN 1220-5761

Anul IX
Nr. 16 15

Cultură în Europa

Comisia Europeană anunță lansarea Programului ARIANE de sprijinire a cooperării culturale în Europa pe anul 1998. Programul oferă sprijin financiar în trei domenii:

1. Traduceri de opere literare și piele de teatru contemporane, precum și opere de referință ale culturii naționalilor europene

1.1 Traducerea operei literare din secolul XX reprezentative pentru culturile naționalilor lor, care ilustrează tendințe în literatura contemporană europeană din ceea de-a două jumătate a secolului și pentru care se poate prevedea o largă audiенță europeană.

1.2 Traducerea operei de referință sau studii în vederea unei răspindiri mai largi a informației în sectorul cultural.

1.3 Traducerea operei de referință sau studii în vederea unei răspindiri mai largi a informației în sectorul cultural.

2. Sprînjeniul acordat proiectelor de cooperare realizate în parteneriat

Se finanțează evenimente precum:

întîlniri, simpozioane, scheme-pilot

pentru cooperare și schimburi care

promovează cunoașterea reciprocă

prin acțeul la literatura și istoria popoarelor europene și care facilitează

schimbul de experiență și know-how

pe teme de interes comun pentru

specialiști la un nivel european. Pen-

tru a participa la acest proiect, solicita-

ții (autoři, traducători, biblioteci,

edituri, librării, organizații neguvernamentale din domeniul)

trebuie să aibă parteneri din cel puțin două țări membre ale UE.

În funcție de anvergura proiectului, co-finanțarea UE poate acoperi între

25-50% din costuri.

3. Perfectionarea specialiștilor

(în special traducători) care se

ocupă de acțiuni în favoarea cunoașterii reciproce și difuzării literaturilor europene

Proiecte educaționale pot fi prezen-

tate de către organizații, asociații, funda-

ții, institute sau colegii de speciali-

tate, refele etc. Se vor acorda burse

și indemnizații de transport, cu obliga-

ția organizatorilor de a asigura trans-

parența criteriilor de selecție pentru

beneficiari finanțării.

Data limită de prezentare a pro-

iectelor este de 1 mai 1998 (stampila

poștei).

Formularul de participare se poate obține de la

Ministerul Culturii, Piața Presei Libere nr. 1, tel:

2233725; fax: 2226282, persoană de contact

Oana Bălătescu, și de la Delegația Comi-

siei Europene în România, str. Gheorghe

Mora nr. 11, tel: 2303636; fax:

2302453, persoană de contact: Iulia

Deutsch.

1998

21 - 27 aprilie

Există o criză a sărbătorii. Paștele nu este scutit. Cauzele sunt numeroase, chiar foarte numeroase. Cea la care mă voi referi în primul rînd este îspita alternativelor. Cu această îspită nu poți să luptă.

Să ne închipui o scară de bloc înalt. Ea adăpostește cam tot atâtia oameni cît un sat mic. Un sat mic sau mare, oricără ar fi de schimbă - mă feresc să-l numesc degradat -, perpetuează un singur model de Paște, care este concurat de variante rezultate prin derogație de la el. Oamenii care locuiesc în blocurile bucureștene, mai ales, sunt veniți din toate punctele cardinale. Amestecul apare chiar între peretii unui apartament. Să inventăm un caz: totuști sunt jumătate moldoveancă și jumătate ardeleană, iar soțul are un tată giurgiuvean și o mamă din Banat. Al cui Paște îl vor prelua ei, cine cîştigă? Să mai adaug că din relațiile cu vecinii, prietenii și colegii se produc interferențe suplimentare? Să mai adaug că ne confruntăm cu toții cu cele trei tipuri de sărbătoare a Paștelui: cel practicat în societățile tradiționale rurale, care durează 112 zile, cel al orașelor, care acoperă numai 57 de zile și încorporează mai puține sevențe pascale, și cel care s-a conturat sub ochii noștri, tot la oraș, și care înseamnă trei zile de petrecere care gravitează în jurul unei mese pline, cu sau fără miel?

Conchid spunând că astăzi oamenii au de ales. Lumea să-ă amestecă și obiceiurile se amestecă și ele. Este cauză să ne pierdem cumpătul? Cred că nu. Sensul sărbătorii Paștelui, pentru că despre el este vorba, poate fi oricără recuperat mergind la biserici-

că, iar expresiile concrete ale sărbătorii să ne obisnuim cu ideea că se vor schimba foarte mult. Că de mult se pot schimba? Nu știu! De pildă, am în față mea un castron cu ouă încondeiate între care unul, cumpărat la un tîrg de artizani care a avut loc la sfîrșitul anului trecut, are figurat pe el de două ori pe Moș Crăciun. Să fi ajuns în punctul în care pe un ou încondeiat pot să deseneze orice?

O altă îspită, cu care se confruntă mai demult intelectualii, dar care atinge în timpul din urmă tot mai mulți înși, este îspita înțelegerii superioare. Totul

IRINA NICOLAU

Neliniști pascale

este gîndit și facut sub semnul lui DE CE. De ce se vopsește ouăle? De ce se sacrifică mielul? Ce înseamnă crucea de pe pasări? De ce stinge de tocul ușii luminării cînd te întorc la biserica? Drolbul simbolizează ceva? Multe, prea multe întrebări...

Frecvent, cel care dă răspunsurile este etnologul Păcatul răspunsurilor lui este claritatea. Sub ochiul lui pătrunzător, misterul și cunoscutele sărbătorii se spulberă. Prin discursul său, el hrănește foamea de curiozitate a unor, gustul de hermeneutică al altora, întreține fascinația pentru „trecutul bun”. Raportat la Paștele pe care îl prezintă etnologul

„Dintr-o dată s-a făcut un cutremur mare și am văzut un inger coborînd din cer; și ingerul acela a răsturnat piatra de pe gura peșterii și s-a așezat peste ea. Era strălușitor precum zăpadă și precum fulgerul. Noi, cuprinși de spaimă, am înlemniti. Apoi am auzit glasul ingerului care le vorbea femeilor de lîngă morîmîn: „Nu vă temeți! Știi, îl căutați pe Iisus, crucificatul. Nu mai este aici. S-a scutat, așa cum a zis. Priviți acum locul unde zacea Domnul, apoi mergeți degrabă și spuneți discipolilor săi că El s-a scutat din morî și se află în Galileea!“.

Nu putem trece peste faptul că s-ar putea invoca un anumit viciu al traducerii și expresiei „adevărat grăiesc ie, astăzi vei fi cu mine în rai“ din Luca 23:43 să fie în fapt „adevărat grăiesc ie, astăzi, vei fi cu mine în rai“, în sensul că astăzi își vorbesc de faptul că „vei fi cu mine (cîndva, n.r.) în rai“. Totuși, un așa-zis viciu al traducerii nu rezistă întrucât marea majoritate a traducerilor săinti în sensul „urgentei“ zicînd așa la fel ca reputatul literat și gînditor creștin N. Steinhardt: „El (Hristos, n.r.) a venit printre noi ca să facă „lucruri neașteptate, surprinzătoare și scandalioase pentru logica noastră aristotelică și cotidiană (...) Pe tilharul din dreapta nu era cîtușii de puțin raional să-l ducă de urgență în rai cînd vreme patriarhii, dreptii și prooroci Vechiului Legămint mai zânceau încă în iad, dimpreună cu Înaintemergheritorul și Botzatorul loar“ (N. Steinhardt, *Dăruind vel dobîndi*, Editura Dacia, 1994, p. 271).

Am mai putea, de asemenea, să gîndim expresia „astăzi vei fi cu mine în rai“ în sensul că una din cele două dimensiuni ale lui Iisus fiind divinitatea, Mintitorul este permanent în rai, tilharul mintuit fiind, în acest caz, alături de Domnul. Acest punct de vedere - bazat pe atributul ubicității naturii divine - nu se poate susține întrucât ar însemna să purcedem, punctual, la o atitudine monofizică sau nestoriană divină, artificial, natura lui Hristos.

Ca o concluzie, credem că Învierea a avut loc în chiar ziua răstignirii, a treia zi fiind luată în calcul ca una în care s-a descoperit acest eveniment ce avea să

gul, Paștele nostru apare ca un surrogat dezamăgitor. Acest gen de probleme pur și simplu nu există pentru adeverății credincioși, care se duc la biserică și retrăiesc în fiecare an, care cum poate, învierea lui Iisus. Cei care au nevoie să-ă întărească credința prin informații enciclopedice vor descoperi că în toate religiile lexicul sărbătorilor suportă modificări. Revine întrebarea: *de mari pot fi aceste modificări?* Revine și răspunsul: *nu știu!* Să dacă, tot modificind și modificind, vom ajunge să nu mai știm cum și cînd se ține Paștele? Există o soluție și pentru atunci.

Aseară vorbeam cu cineva despre Paștele Blajinilor. Îi dădeam amănunte despre acești creștini care din timpuri imemoriale trăiesc sub pămînt, sau în fundul mării, sau pe Apa Simbetei. Mici de statuță, săptesprezece dintre ei se satură dintr-un singur o. Femeile și bărbații trăiesc separat. Se întînesc o dată pe an ca să petreacă Paștele împreună. Blajinii sunt curați, muncitori, nu înjură, nu știu să facă socoteala cînd cade Paștele. Află că a venit Paștele prin grija femeilor noastre care aruncă pe ape coji de de ouă roșii. Persoana cu care vorbeam a observat că scenariul Paștelui, în varianta lui amplă, oferă o soluție și pentru cei rătăciți, cum sunt deje unii dintre noi. Așadar, există scăpare! Și, reținem, vă rog, cojile aruncate pe ape au forță să declanșeze o adeverăță sărbătoare. Se zice că, de Paștele Blajinilor, cine pune urechea pe prag, audă strigătele de bucurie cu care blajinii întămpină Paștele. Atât nu mai că, după ce le-a ascultat, rămîne surd.

tulbare, la propriu și la figurat, timpul ce, de acum, se raportează la nașterea Mintitorului. Am fi îndatorați celor care ar aduce nuanțări problemei ridicăte mai sus cu convingerea că, dacă ne pronunțăm, o facem doar pentru a întări credința, avînd în față spusele Mintitorului: „Să nu socotî și am venit să stric Legea sau prooroci; n-am venit să stric, ci să împlinesc“ din Matei (5:17).

E U R O P A ?
Informații-vă, totuși, la sursă!

EUROMEDIA

* documentele oficiale UE
* monografii și baze de date
* produse on-line (abonamente)
tel/fax: 315 44 03; 312 96 46
Librărie în str. G-ral Berthelot nr. 41

MIRCEA MĂLŪT

Învierea - a treia zi?

Învierea lui Iisus Hristos a avut darul de a susține nenumărate comentarii și a da curs multor speculații de-a lungul timpului. Nu îngăduim așa să avansăm un punct de vedere ce ar vrea să depășească, prin argumentare, statutul unei simple ipoteze.

La început, cred că astăzi oamenii au de ales. În evangheliele sinoptice Matei (16:21), Marcu (8:31) și Luca (24:7) - se spune că Iisus va învia a treia zi.

În fapt, credem că lucrurile stau puțin diferit și, chiar dacă nu schimbă (în esență) problema, ele aduc o anumită precizare, demnă de luat în considerare.

Toate evanghelile amintesc că Iisus a fost răstignit împreună cu doi tilhari: Matei (27:44), Marcu (15:27, 15:32), Luca (23:32, 23:33) și Ioan (19:18). Evanghelia lui Luca este una din evanghelile dâmne de luat în seamă, înind cont că:

1) în intenția de a da o singură evanghelie, Marchian, în secolul al II-lea, o va păstra doar pe cea a lui Luca;

2) după Oscar Callmann - *Noul Testament*, Editura Humanitas, București, 1993, p. 52 - Luca a lucrat profesionist lînd în calcul trei surse informaționale și aduce în discuție un element deosebit de important, relativ următorul dialog revelator:

- 23:39 - „Iar unii dintre făcătorii de răstigniri, îl huleau zicînd: Nu ești Tu Hristosul? Mintuiește-Te pe Tine Însuți și pe noi.“

- 23:40 - „Sîi celalăt, răspunzînd, îl certă, zicînd: Nu te temi tu de Dumnezeu, că ești în aceeași osindă?“

- 23:41 - „Sîi noi pe drept, căci noi primim cîteva cuveniente după faptele noastre; Acestea însă n-a făcut nici un rău.“

- 23:42 - „Sîi zicea lui Iisus: „Pomenescă-mă, Doamne, cînd vei veni în Împărăția Ta.““

- 23:43 - „Sîi Iisus i-a zis: „Adevărat grăiesc ie, astăzi, vei fi cu mine în rai.““

Prin urmare, Mintitorul certifică faptul că „astăzi“, chiar în ziua răstignirii, deci, va fi în rai cu tilharul pocăit pe cruce. Nu mișine, sau poți înțelege, că astăzi.

Evanghelia apocrife - ceea ce a lui Nicodim, de pildă - vorbesc exact în acești termeni: „2. Unul dintre răfăcători i-a zis lui Iisus: „Dacă tu ești Hristosul, salvează-te și